वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व २०८२/८३

नेपाल सरकार

कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं

©Bikash Thakuri

बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व. २०८२/८३

नेपाल सरकार

कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं

प्रमुख सल्लाहकार
विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ
बरिष्ठ संरक्षण अधिकृत
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

सल्लाहकारहरु
संरक्षण अधिकृत रामएकबाल दास, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
संरक्षण अधिकृत मान बहादुर खड्का, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
संरक्षण अधिकृत कान्ति कँडेल, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
संरक्षण अधिकृत अमृत शर्मा , शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
संरक्षण अधिकृत मन्दिप पंगेनी, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
शाखा अधिकृत कैलाश कोइराला, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
लेखा अधिकृत प्रकाश पौडेल, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

सम्पादक
संरक्षण अधिकृत शिवलाल गैरे, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
रेञ्जर बिजू पौडेल, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

आवरण तस्विरहरु
अगाडि बाहिर : निकुञ्ज क्षेत्रभित्र रहेको झरना फोटो (फोटो : व.सं अ विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ)

तस्विरहरु
बरिष्ठ संरक्षण अधिकृत विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ
संरक्षण अधिकृत शिवलाल गैरे
संरक्षण अधिकृत मान बहादुर खड्का
संरक्षण अधिकृत कान्ति कँडेल
रेञ्जर रमेश बस्नेत
रेञ्जर किना के.सी
रेञ्जर दिपक चन्द
रेञ्जर कुसुम सारु

प्रकाशक
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाण्डौ
फोन नं. ०१ ४३७०३५५

वेबसाईट : www.snnp.gov.np
ईमेलः snnp.gov@gmail.com

मन्तव्य

नेपालको कुल भू-भागको २३.३९ प्रतिशत क्षेत्र संरक्षित क्षेत्र तथा मध्यवर्ती क्षेत्रले ओगटेको छ। यी क्षेत्रहरूले दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पति, जैविक विविधता, भू-दृश्य र सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएका छन्। यसै भूमिकालाई अझै सुदृढ गराउने उद्देश्यका साथ शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयले १५९ वर्ग कि.मि. निकुञ्ज क्षेत्र तथा ११८.६१ वर्ग कि.मि. मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्दै आएको छ।

मध्यपहाडी जैविक विविधताको संरक्षण तथा वागमती र विष्णुमती नदीका जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गर्ने उद्देश्यले वि.सं. २०३४ मा जलाधार संरक्षण क्षेत्रका रूपमा स्थापना भएको यस क्षेत्रलाई वि.सं. २०५८ मा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज हुदैं वि.सं. २०६५ मा शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामकरण गरिएको थियो। वि.सं. २०७२ चैत्र १५ गते काठमाडौं, धादिङ, नुवाकोट र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका ११८.६१ वर्ग कि.मि. क्षेत्र समेटी मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भएपश्चात स्थानीय समुदायको सक्रिय सहभागिता समेतको सुनिश्चित भएको छ । निकुञ्जको संरक्षण तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६ कार्यान्वयनमा रहेको छ। निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेना, स्थानीय समुदाय तथा सम्बन्धित सरोकारवालासँगको सहकार्यमा संरक्षण कार्य अघि बढाइए तापनि वन्यजन्तुको वासस्थान विनाश तथा क्षयीकरण, अतिक्रमण, मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व तथा घाइते वन्यजन्तुको व्यवस्थापनजस्ता चुनौतीहरू विद्यमान छन्।

जैविक विविधता संरक्षण र निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती व्यवस्थापनलाई निरन्तरता दिँदै आ.व. २०८२/८३ मा जैविक विविधता संरक्षण तथा व्यवस्थापन, भौतिक तथा पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण एवं मर्मत, पर्यटन प्रवर्द्धन, अध्ययन-अनुसन्धान, निकुञ्ज सुरक्षा, प्रचार-प्रसार, अन्तरक्रिया तथा समन्वय, नीतिगत व्यवस्थापन, वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका छन्। यी कार्यक्रम तथा क्रियाकलापबाट प्राप्त उपलब्धि र अनुभवलाई समेटी यो वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरिएको हो। कार्यक्रम कार्यान्वयनमा रचनात्मक सुझाव, निर्देशन र हौसला प्रदान गर्नुहुने राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशकज्यू तथा उपमहानिर्देशक, सहयोगी संघ-संस्थाहरू, निकुञ्जमा तैनाथ नेपाली सेनाका गणहरू, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष तथा पदाधिकारीहरू र सम्पूर्ण उपभोक्ताहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु। साथै, वर्षभरि सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण संकलन तथा पुस्तिका तयारीमा विशेष योगदान पुऱ्याउनुहुने संरक्षण अधिकृत श्री शिवलाल गैरे र रेञ्जर श्री बिजू पौडेललाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्त्यमा, यस पुस्तिकामा समावेश विषयवस्तुका सम्बन्धमा आदरणीय पाठक वर्गबाट प्राप्त हुने रचनात्मक सुझाव तथा प्रतिक्रियाले आगामी संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु।

विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ
वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

विषय सूची

१. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज १
१.१. परिचय १
१.२. लक्ष्य २
१.३. निकुञ्ज स्थापना तथा व्यवस्थापनको उद्देश्यहरु २
१.४. अवस्थिती ३
१.५. भू-उपयोग ३
१.६. राष्ट्रिय निकुञ्जको विशेषताहरु ६
१.७. सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौतिहरु ६
१.७.१ सबल पक्ष ६
१.७.२ कमजोर पक्ष ७
१.७.३ अवसरहरु ७
१.७.४ चुनौतीहरु ७
२. जैविक विविधता ८
२.१. वन तथा वनस्पति विविधता ८
२.२. वन्यजन्तु ९
२.२.१ स्तनधारी वन्यजन्तु ९
२.२.२ पंक्षी ११
२.२.३ उभयचर र सरिसृप ११
२.२.४ पुतली र कीराहरु १२
२.३ जलश्रोत १२
२.४ संस्कृतिक सम्पदा र विविधता १३
३. आर्थिक बर्ष २०८२/८३ मा संचालित वार्षिक कार्यक्रमहरुको प्रगति १४
३.१ भौतिक पूर्वाधार निर्माण/मर्मत सुधार कार्य १४
३.१.१. पोष्ट भवन, सूचना केन्द्र तथा शौचालय मर्मत १४

३.१.२ पर्यटक पदमार्ग तथा पर्यटकीय मार्ग निर्माण एवं स्तोरन्नती १५
३.१.३ खानेपानी निर्माण तथा मर्मत सम्भार एवं खानेपानी मुहान संरक्षण तथा ब्यवस्थापन १६
३.१.४ खानेपानी मुहान संरक्षण र कल्भर्ट निर्माण १६
३.१.५ पर्यटक विश्राम स्थल निर्माण : १७
३.२ तालिम /गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया १७
३.२.१ जैविक विविधता संरक्षणका लागि अन्तर्क्रिया र समन्वय बैठक १७
३.२.२ साईनवोर्ड/सूचनाबोर्ड निर्माण एवं मर्मत १८
३.२.३ प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण तथा पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन १८
३.४ चोरी शिकार नियन्त्रण कार्य १९
३.४.१ निकुञ्ज संरक्षण र सुरक्षा प्रवन्ध : १९
३.४.२ वन्यजन्तुको उद्दार तथा मृत्युः २१
४. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन २७
४ .१. परिचय २७
४.२. मध्यवर्ती क्षेत्र स्थापनाको उद्देश्य २७
४.३. चुनौती २७
४.४. मध्यवर्ती क्षेत्रको संरचना स्वरुप २८
४.५. मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति र समूहहरुको विवरण २८
४.६. मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनको विवरण २९
४.७. आ.व. २०८२/८३ मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालित कार्यक्रमहरुको प्रगति प्रतिवेदन ३०
४.७.१ संरक्षण कार्यक्रम (३० प्रतिशत) : ३०
४.७.२ सामुदायिक बिकास कार्यक्रम (३० प्रतिशत) ३१
४.७.३ आय आर्जन तथा सिप बिकास कार्यक्रम (२० प्रतिशत) : ३२
४.७.४ प्रशासनिक खर्च (१० प्रतिशत) ३३
४.८. राहत वितरण ३३
५. राजश्व र पर्यटन ३५

अनुसूचीहरु

१. निकुञ्ज घोषणाको राजपत्र ३७

२. मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र ३८

३. आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन ३९

४. आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन ४२

५. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको सांगठनिक ढाँचा ४४

६. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको स्वीकृत कर्मचारी दरवन्दी विवरण ४५

७. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा पश्चात्का कार्यालय प्रमुखहरुको नामावली ४६

८. आर्थिक वर्ष २०८२/८३ मा कार्यरत कर्मचारीको दरबन्दी अनुसार नामावली ४७

९. आ.व. २०८२/८३ मा खानेपानी मर्मतको अनुमती विवरण ५२

१०. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका पदमार्गहरुको विवरण ५५

११. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश गर्दा लाग्ने प्रवेश शुल्कको विवरण ५७

१२. अध्ययन अनुमती प्रदान गरिएको विवरण ६०

१३. मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विवरण ६३

१४. आ.व. ०८२/०८३ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रबाट गरिएको पर्यटक उद्दार सम्बन्धी विवरण ७५

१५. आ.व. ०८२/०८३ मा यस राष्ट्रिय निकुञ्ज भ्रमण गर्ने पर्यटकको मासिक विवरण ७६

१६. आ.व २०८२/०८३ मा यस निकुन्जको मध्यवर्ती अन्तर्गतका निजि आवादीमा कटान भएको काठ तथा दाउराको विवरण ७७

१. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज

१.१. परिचय

बि.सं. २००७ देखि बि.सं. २०३२ साल सम्म २५ वर्षको अवधिमा वन विनाश र अतिक्रमणका कारण पवित्र वाग्मती, विष्णुमती र रुद्रमती लगायत नदीहरुको जलाधार क्षेत्रको विनाश भएकोले यी नदीहरुको जलाधार क्षेत्र संरक्षण गर्न नेपाल सरकारले बि.सं. २०३२ सालमा शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रुपमा घोषणा गरी संरक्षणको सुरुवात गरेको थियो । त्यसको दुई वर्ष पश्चात् बि.सं. २०३४ सालमा यसलाई शिवपुरी संरक्षित जलाधार क्षेत्र र वि.सं. २०३९ (सन् १९८३) मा शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षको रुपमा संरक्षण गर्न थालियो । काठमाडौं, नुवाकोट र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको समुन्द्र सतहदेखि ९६० मिटरदेखि २७३२ मिटर उचाईसम्म फैलिएको मध्य पहाडी भूभागको उपोष्णदेखि समशितोष्ण क्षेत्रको १४४ वर्ग किमी क्षेत्रफल रहेको क्षेत्रलाई बि.सं. २०५८ साल फाल्गुन ६ गते (सन् २००२ फेब्रुअरी १८) मा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको रुपमा घोषणा गरीयो । बि.सं. २०६५ (सन् २००९) सालमा १५ वर्ग किमी क्षेत्रफल भएको काठमाडौं र धादिङ जिल्लामा अवस्थित नागार्जुन वन क्षेत्रलाई पनि समावेश गरी शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको रुपमा घोषणा गरीयो । यो राष्ट्रिय निकुञ्ज काठमाडौं उपत्यकाको उत्तर र पश्चिममा फैलिएको छ र यसले नेपालको संरक्षित क्षेत्र प्रणालीमा मध्य पहाडी भूभागको पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गरेको छ । निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण र व्यवस्थापनमा स्थानीय बासिन्दाको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्न बि.सं. २०७२ (सन् २०१६) मा काठमाडौं, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक र धादिङ जिल्लाका ९ नगरपालिका र २ गाउँपालिकाको ११८.६१ वर्ग किमी क्षेत्रफल समेटेर मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा गरिएको छ ।

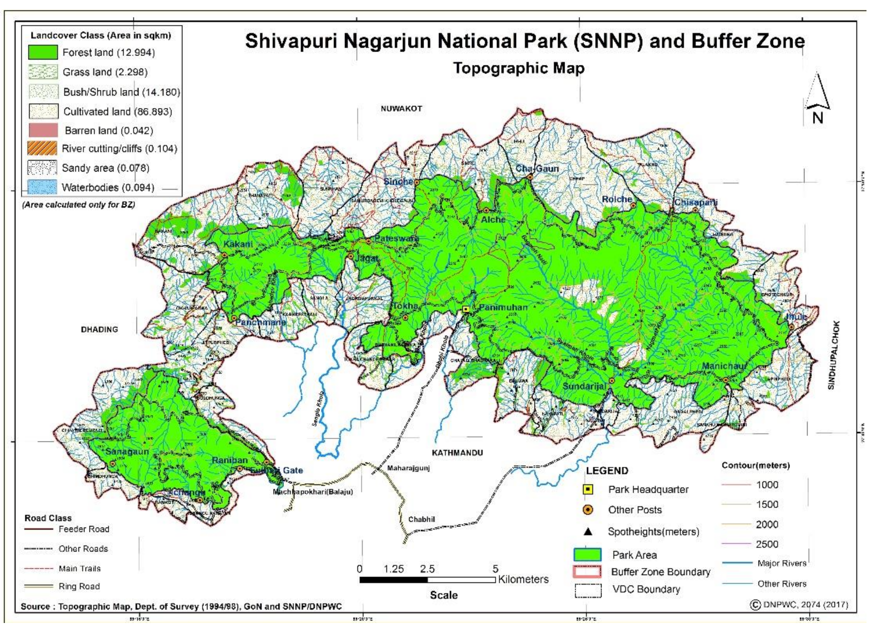

तालिका १: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको क्षेत्रफल

जिल्ला	निकुञ्ज क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	निकुञ्ज क्षेत्र अनुपात (%)	मध्यवर्ती क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	मध्यवर्ती क्षेत्र अनुपात (%)	जम्मा क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	जम्मा अनुपात (%)
सिन्धुपाल्चोक	१३	८.१८	१३.९७	११.७८	२६.९७	९.७२
नुवाकोट	३६	२२.६४	३९.४	३३.२२	७५.४	२७.१६
धादिङ्ग	७.३	४.५९	१९.७६	१६.६६	२७.०६	९.७५
काठमाडौं	१०२.७	६४.५९	४५.४८	३८.३४	१४८.१८	५३.३८
जम्मा	१५९	१००	११८.६१	१००	२७७.६१	१००

१.२. लक्ष्य

यस निकुञ्जको मुख्य लक्ष्य जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै जलाधार क्षेत्र र पानीका श्रोतको समुचित व्यवस्थापन गरी वातावरणीय सेवा प्रवाह गर्नु हो ।

१.३. निकुञ्ज स्थापना तथा व्यवस्थापनको उद्देश्यहरु

- विश्वमै संकटमा परेका तथा रैथाने वनस्पति र वन्यजन्तुका प्रजाति, पारिस्थिकीय प्रणाली र वन्यजन्तुहरुको वासस्थान संरक्षणमा विशेष ध्यान केन्द्रित गर्दै जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु ।
- मध्य पहाडी पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधीत्व गरेको पर्यावरणीय एवं वातावरणीय कार्य र प्रकृयाहरुलाई दिगो रुपमा संरक्षण गर्नका लागि वन्यजन्तुहरुको जमिन र जलीय वासस्थानलाई व्यवस्थापन गर्नु ।
- पानीका श्रोत, जलीय प्रणाली र प्रकृयाको दिगो संरक्षण तथा सुधार गर्नका लागि पवित्र वाग्मती, विष्णुमती र रुद्रमती लगायतका नदीहरुको जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्नु ।
- प्राकृतिक स्वरुपमा कुनै दखल नपारी प्राकृतिक, सामाजिक र साँस्कृतिक सम्पदामा न्यून नकारात्मक असर पर्ने गरी दिगो तथा वातावरण मैत्री पर्या-पर्यटनको नियमन र बिकास गर्नु ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रका स्थानीय समुदायको आर्थिक सामाजिक अवस्थामा सुधार,मानव वन्यजन्तु द्वन्द्ध न्यूनिकरण, वनको संरक्षण तथा बिकास, पर्यापर्यटनको बिकास र संरक्षण, चेतना अभिबृद्धिका माध्यमबाट जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्नु ।
- अध्ययन अनुसन्धान, क्षमता अभिबृद्धी, समन्वय तथा सहकार्यका माध्यमबाट निकुञ्जका कर्मचारी, निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेना र स्थानीय समुदायको संस्थागत क्षमता अभिबृद्धी गर्नु ।

१.४. अवस्थिती

समुन्द्र सतहको ९६० मिटर देखि २७३२ मिटरसम्मको उचाईमा फैलिएको यस निकुञ्ज क्षेत्रमा उपोष्ण (Subtropical) र समशितोष्ण (Temperate) वन पाइन्छ । भौगोलिक रुपमा यस निकुञ्जको शिवपुरी वन क्षेत्र २७°४५' तथा २७°५२' उत्तर अक्षांस देखि ८५°१५' तथा ८५°३०' पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ भने नागार्जुन वन क्षेत्र २७°४३' तथा २७°४६' उत्तरी अक्षांसदेखि ८५°१३' तथा ८५°१८' पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ ।

१.५. भू-उपयोग

भू-गर्भ : भौगोलिक रुपमा शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज उपोष्ण र समसितोष्ण गरी दुई वटा क्षेत्रमा फैलिएको छ । यहाँ पाईने मुख्य चट्टानहरुमा पत्रे वा टल्कने ढुङ्गा, सिलिकेट, लवण, मिश्रित खनिजयुक्त पत्रे चट्टान लगायत चुम्बकीय धातुजन्य मिश्रण रहेका चट्टानहरु छन् । निकुञ्ज क्षेत्रमा प्राय मलिलो कालो, रातो र वलौटे माटो पाईन्छ ।

भू-उपयोग : निकुञ्ज र यसको वरपरको भू-उपयोग प्रणालीमा मुख्यत वन क्षेत्र, त्यसपछि झाडी बुट्यान, कृषि भूमि र घाँसे मैदान रहेका छन् । वनको क्षेत्र ११८.३९ वर्ग कि.मि. (७४.४६ प्रतिशत), झाडी तथा बुट्यान ३२.५२ वर्ग कि.मि. (२०.४५ प्रतिशत), घाँसे मैदान ५.१३ वर्ग कि.मि. (३.२३ प्रतिशत) र अन्य स्वरुप जस्तै पहरा, भवन, पोखरी, खोला, ताल, आदि २.९५ वर्ग कि.मि. (१.८५ प्रतिशत) रहेको पाइन्छ ।

भू-बनोट : यो निकुञ्जको आधा भन्दा वढी भू-भाग ३० प्रतिशत भन्दा बढी भिरालो रहेका पहाडहरु रहेका छन् । यसको भिरालो भू-वनोट र माटोको प्रकृतिका कारण निकुञ्जको उत्तरी क्षेत्रमा अत्यधिक भू-क्षय तथा भू-स्खलन हुन गरेको पाइन्छ । भू-स्खलन, गल्छि भू-क्षय, भिरालो गह्राहरुमा, पत्रे भू-क्षय नदीको किनारमा हुने भू-क्षय शिवपुरी तर्फको उत्तरी खण्डमा सामान्यतया हुने गर्दछन् । भू-क्षय तथा भू-स्खलन हुनुको प्रमुख कारक तत्वहरुमा दक्षिणी र उत्तरी भिरालो जमिनमा अन्धा धुन्धा सडक निर्माण गर्नु, मौसमी भिषण वन डढेलो र वन कटानी फडानी र विनाश नै हुन् ।

तालिका २ : शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको ऐतिहासिक संक्षिप्त विवरण

वर्ष	महत्वपूर्ण घटनाक्रमहरु
बि.सं. २००७-२०३२ (सन् १९५०-१९७६)	पवित्र वागमती, विष्णुमती र रुद्रमती लगायतका नदीहरुको जलाधार क्षेत्रमा वन विनाश र अतिक्रमण ।
बि.सं. २०३२ (सन् १९७६)	बिकास वोर्ड ऐन, १९५६ अन्तर्गत शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्र र शिवपुरी जलाधार बिकास वोर्ड गठन भई शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्र आयोजना सञ्चालन । जलाधार बिकास वोर्ड वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा गठन ।
बि.सं. २०३४ (सन् १९७८)	शिवपुरी जलाधार संरक्षित क्षेत्र घोषणा । जलाधार बिकास वोर्ड राजदरबारका परिवारका सदस्यको अध्यक्षतामा रहने गरी गठन।

वर्ष	महत्वपूर्ण घटनाक्रमहरु
बि.सं. २०३९ (सन् १९८३)	शुरुमा शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रुपमा सिमाङ्कन र राजपत्रमा सूचना प्रकाशित, पछि यसलाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ अन्तर्गत शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षको रुपमा घोषणा।
बि.सं. २०४१ (सन् १९८५)	विश्व खाद्य संगठन (FAO) को सहयोगमा शिवपुरी जलाधार व्यवस्थापन तथा इन्धन उत्पादन वृक्षारोपण आयोजना (बि.सं. २०४१-२०४९) पहिलो चरण शुरुवात।
बि.सं. २०४९ (सन् १९९२)	शिवपुरी एकीकृत जलाधार बिकास आयोजनाको दोश्रो चरण विश्व खाद्य संगठनको सहयोगमा (बि.सं. २०४९-२०५४) शुरुवात ।
बि.सं. २०५४ (सन् १९९७)	विश्व खाद्य संगठनको दोश्रो चरण समाप्त (बि.सं. २०५४-२०५६ सम्म आयोजना थप) ।
बि.सं. २०५६ (सन् १९९९)	मन्त्रिपरिषदको निर्णय अनुसार शिवपुरी जलाधार बिकास वोर्डको अध्यक्षतामा शिवपुरी आयोजनाको प्रमुख रहने व्यवस्था ।
बि.सं. २०५८ (सन् २००२)	शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षबाट परिवर्तन गरी शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको रुपमा घोषणा ।
बि.सं. २०६२ (सन् २००५)	महत्वपूर्ण चरा तथा जैविक विविधता क्षेत्र (IBA) को रुपमा घोषणा ।
बि.सं. २०६५ (सन् २००९)	नागार्जुन वन क्षेत्र थप गरी यसको नाम शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामाकरण ।
बि. सं. २०६८ (सन् २०१२)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज व्यवस्थापन योजना तयार ।
बि.सं. २०७२ (सन् २०१६)	मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा (बि.सं. २०७२।१२।१५ गते राजपत्रमा प्रकाशित)।
बि.सं. २०७३ (सन् २०१७)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ स्वीकृत ।
बि.सं. २०७४ (सन् २०१८)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्रको पञ्चवर्षीय व्यवस्थापन योजना स्वीकृत ।
बि.सं. २०७६ (सन् २०१९)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६ स्वीकृत ।
बि.सं. २०८० (सन् २०२४)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको पञ्चवर्षीय व्यवस्थापन योजना (२०८०/०८१-२०८४/०८५) स्वीकृत ।

तालिका ३ : शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको तथ्यगत यथार्थ विवरण अवस्था

शिर्षक	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्र
स्थान	मध्यपहाडी परिस्थितिकिय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गर्ने गरि बागमती प्रदेशमा स्थित

शिर्षक	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्र
राजपत्रमा सूचना प्रकाशन	शिवपुरी जलाधार तथा वन्यजन्तु आरक्ष, २०४१, शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज, २०५८, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज २०६५, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र २०७२, नियमावली २०७६
आइयूसिएनको वर्गिकरण	राष्ट्रिय निकुञ्ज दोश्रो र मध्यवर्ती क्षेत्र छैठौं
जिल्ला (कोर र मध्यवर्ती दुवै)	काठमाडौं, नुवाकोट, धादिङ र सिन्धुपाल्चोक
अवस्थिती	शिवपुरी : उत्तरी अक्षांश २७ डिग्री ४३ मिनेट - २७ डिग्री ५२ मिनेट पूर्वी देशान्तर ८५ डिग्री १३ मिनेट - ८५ डिग्री ४५ मिनेट नागार्जुन : उत्तरी अक्षांश २७ डिग्री ४३ मिनेट - २७ डिग्री ४६ मिनेट पूर्वी देशान्तर ८५ डिग्री १३ मिनेट - ८५ डिग्री १८ मिनेट
भौगोलिक क्षेत्र	मध्य पहाड
प्रमुख भू-दृश्यहरु	शिवपुरी चुचुरो, जामाचो चुचुरो, मणिचुड, चिसापानी, धाप ड्याम, ककनी, बाघद्वार, गुर्जेभन्ज्यांग
कूल क्षेत्रफल	१५९ वर्ग कि.मि. (शिवपुरी १४४ वर्ग कि.मि. र नागार्जुन १५ वर्ग कि.मि.)
उचाई	समुद्र सतह नरसिंहघाट (९६०) देखि शिवपुरी चुचुरो (२७३२) मिटरसम्म
हावापानी तथा मौसम	मनसुन
औसत तापक्रम	उच्चतम २७.७ डिग्री सेन्टिग्रेट, न्यूनतम ०.३० डिग्री सेन्टिग्रेट
औसत वार्षिक वर्षा	२७२७ मिलि लिटर
निकुञ्ज मुख्यालय	पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं
निकुञ्ज पोष्ट र प्रवेशद्वार	१३ वटा (सुन्दरीजल, ढकालचौर र नागार्जुन सेक्टर अन्तर्गत)
सुरक्षा पोष्ट (नेपाली सेना)	शिवपुरी तर्फ १२ र नागार्जुन तर्फ ८ वटा
जैविक विविधता	वनस्पति र वन्यजन्तु
वनस्पति/वन	४ प्रकारका वन : तल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते जंगल, खोटेसल्लाको वन, उपल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते जंगल, बाँझ-फलाट तथा खस्रुको जंगल
फूल फूल्ने प्रजातिहरु	१११४ प्रजाति
व्यापारिक लाभ दिने प्रजाति	१०२ प्रजातिका जडिबुटीहरु, ४९ प्रजातिका खान योग्य प्रजाति
रैथाने प्रजाति	१६ प्रजातिहरु
वन्यजन्तु	१२४ प्रजातिका पुतली, ६५ भन्दा बढी प्रजातिका स्तनधारी र ३४८ भन्दा बढी प्रजातिका पंक्षीहरु
मध्यवर्ती क्षेत्र	२०७२ चैत्र १५ गते

शिर्षक	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्र
क्षेत्रफल र फैलावट	११८.६१ वर्ग कि.मि. काठमाडौं, नुवाकोट, धादिङ र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका ९ वटा नगरपालिका र २ वटा गाउँपालिका
मुख्य जातजाती	तामाङ, ब्राह्मण, क्षेत्री र अन्य
जनसंख्या	१२,३५२ घरधुरी, ५६,४७४ जनसंख्या, (२७,७९७ महिला, २८,६७७ पुरुष) (शिवपुरी नागाजुर्न राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय सर्वेक्षण, २०७३)
पेशा	कृषि, पशुपालन, दैनिक ज्यालादारी, पर्या पर्यटन
पर्यापर्यटन : मुख्य आकर्षण (निकुञ्ज क्षेत्रभित्र)	शिवपुरी : बागद्वार, सुन्दरीजल, विष्णुद्वार, मणिचुड, नागीगुम्बा, तारकेश्वर, चिसापानी नागार्जुन : जमाचो, पचली भैरव, शान्ती गुफा, पाप पुण्य गुफा, लक्ष्मी गुफा

१.६. राष्ट्रिय निकुञ्जको विशेषताहरु

- मध्यवर्तीका सम्पूर्ण र काठमाडौं उपत्यकाका बासिन्दाका लागि खानेपानी आपूर्ति, भूमिगत जलभण्डार, सिंचाई र जलविद्युत उत्पादनका लागि जल प्रवाह सुनिश्चित ।
- काठमाडौं उपत्यकामा उत्सर्जन हुने प्रदुषित वायूलाई कार्वन अवशोषणका माध्यमबाट काठमाडौंको हावालाई स्वच्छ पार्ने र तापक्रमको सन्तुलन कार्यमा टेवा ।
- निकुञ्ज अन्तर्गत पर्ने पवित्र वाग्मती , विष्णुमती र रुद्रमती लगायतका नदीहरु र सो को उद्गमस्थल जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन ।
- मध्य पहाडी भू-भागको जैविक विविधताको संरक्षण ।
- उत्तर र दक्षिण जोड्ने महत्वपूर्ण जैविक मार्ग ।
- अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षण समुदायद्वारा महत्वपूर्ण चरा र जैविक विविधता क्षेत्र रुपमा प्रख्यात ।
- नेपालको राजधानी काठमाडौंबाट नजिकै रहेको मुख्य पर्यटकीय गन्तब्यस्थल ।
- जैविक विविधता, धार्मिक एवं सांस्कृतिक अध्ययन अनुसन्धानको लागि उपयुक्त क्षेत्र ।
- विद्यार्थी र अनुसन्धानकर्ताका लागि अध्ययन केन्द्रको रुपमा रहेको क्षेत्र ।

१.७. सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौतिहरु

१.७.१ सबल पक्ष :

- पवित्र वाग्मती, विष्णुमती र रुद्रमती लगायत नदीहरुको जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन ।
- काठमाडौं उपत्यकाका लागि पिउने पानी, सिंचाई र भूमिगत जलभण्डारको संचितीमा वृद्धि ।
- काठमाडौं उपत्यकामा श्रृजना भएको वायु प्रदुषणलाई सोसेर स्वच्छ अक्सिजन उत्सर्जन गर्नु र जल वाष्पिकरणका माध्यमबाट काठमाडौं उपत्यकाको तापक्रममा सन्तुलन कायम ।
- मध्य-पहाडी क्षेत्रको जैविक विविधताको भण्डार ।

- नेपालको राजधानी काठमाडौं नजिक रहेर पैदल यात्रा, चरा अवलोकन तथा प्रकृतिमा आधारित पर्यापर्यटनका लागि उत्कृष्ट गन्तव्यस्थल ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र आर्थिक-सामाजिक अवस्था सुधार गर्न पर्यापर्यटनबाट राजश्वको आम्दानि।

१.७.२ कमजोर पक्ष

- अपर्याप्त बजेट तथा स्रोत साधनहरुको कमि ।
- अपर्याप्त अध्ययन अनुसन्धान ।
- यातायात र सञ्चारको यथोचित सुविधा नहुनु ।
- अवैज्ञानिक र अव्यवस्थित जल उपयोग प्रणाली ।
- निकुञ्जको सीमाना पर्खाल मर्मत सम्भार नहुनु ।
- मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरणमा अपर्याप्त जनचेतना र स्रोत साधन ।

१.७.३ अवसरहरु

- जलाधार क्षेत्रमा वनस्पति ढकाई उल्लेख्य मात्रामा सुधार हुँदा जल भण्डारण क्षमतामा वृद्धि भई खानेपानीको गुण र मात्रामा सुधार हुनु ।
- जैविक विविधता संरक्षण र पर्यापर्यटनमा स्थानीय समुदायको सहभागिता बृद्धि ।
- वातावरणीय सन्तुलनका सूचक प्रजाति चितुवा लगायत अन्य वन्यजन्तुको संख्यामा वृद्धि ।
- प्राज्ञिक निकाय र संरक्षण सहयोगीहरुसँगको समन्वय र सहकार्यमा अध्ययन अनुसन्धानको अवसर ।
- वातावरणीय सेवा भुक्तानीको कार्यान्वयन, जल उपयोग र पर्या-पर्यटनबाट प्राप्त हुने राजश्वबाट निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने बजेटमा स्वनिर्भर हुने अवसर।

१.७.४ चुनौतीहरु

- बढ्दो मानव-वन्यजन्तु बीचको द्वन्द ।
- जलवायू परिवर्तनको जैविक विविधतामा अनिश्चित खालको प्रतिकूल प्रभाव ।
- बढ्दो पर्यटकीय गतिविधिका कारण सिर्जित फोहोर मैला व्यवस्थापन ।
- नदी, पानीका स्रोत र सीमसार क्षेत्रमा फोहोर तथा प्रदुषण ।
- केन्द्रित पर्यापर्यटन/स्थान विशेषमा मात्र पर्यापर्यटनको बिकास ।
- पानीको स्रोतहरुको उचित व्यवस्थापन ।
- निकुञ्जको कोर क्षेत्रमा रहेका चार वटा वस्ती मूलखर्क, ओखेनी, चिलाउने र कुनेगाँउ ।
- सुख्खा मौसममा सल्लाको वन क्षेत्रमा अत्यधिक वन डढेलोको जोखिम ।
- निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नका लागि अपर्याप्त बजेट ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा स्थानीय विकास निर्माणका लागि बढ्दो माग ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा भू-उपयोग प्रणालीमा द्रुत गतिमा परिवर्तन ।

२. जैविक विविधता

२.१. वन तथा वनस्पति विविधता

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको भौगोलिक अवस्थिति, उचाई र जलवायुको विभिन्नताका कारण यहाँको वनस्पतिको विविधतामा प्रचुरता पाइन्छ । यो निकुञ्ज उपोष्ण र समशितोष्ण क्षेत्रमा अवस्थित रहेको पाइन्छ। यहाँ १४०२ प्रजातिका वनस्पति पाइन्छन् । करिव १२९ प्रजातिका च्याउ र २२ प्रकारका सुक्ष्म ढुसीका प्रकारहरु अभिलेखिकरण गरिएका छन् । यहाँ १४०२ मध्ये १११४ फूल फूल्ने वनस्पतिहरु पाइन्छन् भने १६ प्रजातिका रैथाने वनस्पतिहरु पाइन्छन् । यो निकुञ्जमा चार किसिमका वनका प्रकारहरु छन्, जसमध्ये तल्लो मिश्रित चौडापाते वन, खोटे सल्लाको वन, खस्रु-फलाँटको वन र उपल्लो मिश्रित चौडापाते जंगल रहेका छन् । वनको किसिमहरुको विविधताका कारण यहाँ वनस्पति र जीवजन्तुको विविधता रहेको पाइन्छ । फलस्वरुप यहाँ लोपोन्मुख र रैथाने प्रजातिका वन्यजन्तुका प्रकारहरुको प्रचुरता रहेको छ । यहाँको जंगलमा चिलाउने, कटुस, उत्तिस, खोटेसल्ला, खस्रु, फलाँट, बाँझ, गुराँस लगायतका प्रजातिहरु रहेका छन् । यस निकुञ्ज क्षेत्रभित्र भिन्न प्रकारका विविधतापूर्ण Physiographic अवस्थाका कारण ५ प्रकारका पारिस्थितिकीय प्रणाली र ४ प्रकारका वनका किसिमहरु पाइन्छन् । मध्यपहाडी क्षेत्रमा पाइने ५२ प्रकारका वन पारिस्थितिकीय प्रणालीमध्ये यो निकुञ्जले ९.६ प्रतिशत अर्थात ५ वटा प्रकारको प्रतिनिधित्व गर्दछ । उपलब्ध पारिस्थितिकीय प्रणालीहरुमध्ये क्रमशः कोलिनियन खस्रु-चौडापाते वन ३७६९ हेक्टर, त्यसपछि चिलाउने र खोटेसल्ला २,५४५ हेक्टर र पहाडी खस्रु-बाँझ २,१९२ हेक्टर पाइन्छन् ।

तालिका ४ : शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पारिस्थितिकीय प्रणालीको विविधता

वर्गिकरण	संख्या
वनको प्रकार	४
पारिस्थितिकीय प्रणालीका प्रकार	५
Physiographic क्षेत्रहरु	१
जलवायु क्षेत्र	२

तालिका ५ : मध्य-पहाडी क्षेत्रको पारिस्थितिकीय प्रणालीको शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जले प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र

क्र. सं.	पारिस्थितिकीय प्रणाली	शि.ना.रा.नि.	नेपाल	प्रतिशत (शि.ना.रा.नि.)
१	पहाडी खस्रु	२१९२ हे.	६४९००० हे.	०.३
२	कोलिनियन खस्रु-मिश्रित चौडापाते वन	३७६९ हे.	५४२००० हे.	०.७

क्र. सं.	पारिस्थितिकीय प्रणाली	शि.ना.रा.नि.	नेपाल	प्रतिशत (शि.ना.रा.नि.)
३	चिलाउने, कटुस Hygrophyte	२१२४३ हे.	५२३००० हे.	०.०५
४	चिलाउने-खोटेसल्ला Mesohygraphytic	२५४५ हे.	२२३००० हे.	१.१
५	खोटेसल्ला Xerophytic Forest	३५२ हे.	१६०००० हे.	०.२

तालिका ६ : शि.ना.रा.नि. मा वनस्पति र वन्यजन्तुको उचाई तथा बासस्थान अनुसारको विवरण

वनको प्रकार वा बासस्थान	उचाई (मि.)	वनस्पति	वन्यजन्तु
तल्लो मिश्रित चौडापाते वन	१०००-१५००	चिलाउने, कटुस, उत्तिस, कदम, पैयु	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, बाँदर, लंगुर, खरायो
खोटे सल्लाको वन	१०००-१६००	खोटे सल्ला, कटुस, काफल, सौर	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, बाँदर, लंगुर, खरायो
उपल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते वन	१५००-२७००	फिरफिरे, मौवा, उत्तिस, सौर, सिरिस, लाकुरी, ओखर, वैस, खस्रु प्रजाति	घोरल, हिमाली कालो भालु, मलसाप्रो, जंगली बँदेल,
खस्रु-बाँझको जंगल	२३००-२७००	खस्रु, चाप, गुराँस	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, दुम्सि

२.२. वन्यजन्तु

२.२.१ स्तनधारी वन्यजन्तु

यो निकुञ्जमा संकटमा परेका र संकटमा नपरेका स्तनधारी वन्यजन्तु पाइन्छन् । यिनिहरु उपोष्ण क्षेत्रको १००० मिटर उचाई देखि समुद्र सतहबाट २७०० मिटरसम्मको उचाईको शितोष्ण वन क्षेत्रमा फैलिएका छन् । प्रत्यक्ष अवलोकन, अप्रत्यक्ष अवलोकन, अन्तर्वार्ता, अध्ययन प्रतिवेदन समेतका आधारमा ६५ प्रजातिका स्तनधारी वन्यजन्तु अभिलेखिकरण गरिएका छन् । यस क्षेत्रमा अभिलेखिकरण गरिएका ६५ प्रजातिका स्तनधारी वन्यजन्तुमध्ये राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्जन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को अनुसूची १ मा सूचीकृत संरक्षित वन्यजन्तु ४ प्रजातीहरु, आयूसिएनको रेड डाटा बुकमा सूचीकृत ८ प्रजातिहरु, १२ प्रजातिका साइटिसको अनुसूचीमा सूचीकृत अनुसूची-१ मा ८ र अनुसूची २ मा ४ वन्यजन्तुहरु यस निकुञ्जमा पाइन्छन् । यस निकुञ्जमा पाइने केहि मुख्य स्तनधारी वन्यजन्तुहरको विवरण तालिका ७ बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७ : शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पाइने केही मुख्य स्तनधारीहरुको सूची

क.सं	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	ऐनद्वारा संरक्षित	आईयुसिएन	साइटिस
१	जरायो	Samber Deer	*Rusa unicolor*		VU	
२	थार	Himalayan Serow	*Capricornis thar*		NT	I
३	हिमाली घोरल	Himalayan Ghoral	*Naemorhedus goral*		NT	I
४	चितुवा	Common Leopard	*Panthera pardus*		VU	I
५	ध्वाँसे चितुवा	Clouded Leopard	*Neofelis nebulosa*	P	VU	I
६	जंगली विरालो	Jungle Cat	*Felis chaus*		LC	II
७	चरी बाघ	Leopard Cat	*Prionailurus bengalensis*	P	LC	II
८	हिमाली कालो भालु	Himalayan Black Bear	*Ursus thibetanus*		VU	I
९	आसामी (पहरे बाँदर)	Assam Macaque	*Macaca assamensis*	P	NT	II
१०	लंगुर	Nepal Grey Langur	*Semnopithecus schistoceus*		LC	I
११	रातो बाँदर	Rhesus Macaque	*Macaca mulata*		LC	II
१२	सालक	Chinese Pangolin	*Manis pentadactyla*	P	CR	I

संकेत :

P: Protected(संरक्षित), VU: Vulnerable (जोखिममा),

E: Endangered (खतरामा), NT: Near Threatened (खतरा नजिक),

L.C: Least Concern (कम चासो), CR: Critically Endangered (गम्भिर खतरामा),

साइटिस अनुसूची I: अनुसूची १ मा लोप हुने स्थितिमा पुगेका प्रजाति समावेश छन् । व्यापारको कारणले ती प्रजाति अझै खतरामा पर्ने र लोप हुन सक्ने हुँदा तिनको ब्यापार एवं ओसार पसारलाई नियन्त्रण गरिएको छ । तथापि अनुसन्धान, शैक्षिक प्रयोजन वा चिडियाखानामा राख्ने प्रयोजनको लागि यो अनुसूचीमा सूचीकृत रहेको वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको सम्बन्धित देशका व्यवस्थापन र वैज्ञानिक निकायको सिफारिसको आधारमा ओसार पसार गर्न पाईन्छ । विना ईजाजत ती वनस्पति र वन्यजन्तु वा तिनको आखेटोपहार निकासी पैठारी

गर्न पाईदैन । यो अनुसूचीमा परेको प्रजाति निकासी गर्ने ईजाजत पत्र लिनुभन्दा पहिला पैठारी गर्ने मुलुकले पैठारी पत्र र ईजाजत पत्र पनि दिएको हुनु पर्दछ ।

साइटिस अनुसूची ।।: अनुसूची २ मा लोप हुने स्थितिमा पुगी नसकेको तर तिनको व्यापारलाई समयमा नियमन र नियन्त्रण नगर्दा निकट भविष्यमा लोप हुन सक्ने अवस्थामा रहेका प्रजातिलाई यस अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ । यस अनुसूचीमा समावेश भएका प्रजातिको निकासी गर्दा सम्बन्धित पक्ष राष्ट्रको वैज्ञानिक निकायले त्यस्ता प्रजातिको निकासीबाट अस्तित्वमा खतरा छैन भन्ने कुरा सुनिश्चित भएपछि मात्र व्यवस्थापन निकायले निकासी ईजाजत दिन सक्दछ ।

२.२.२ पंक्षी

नेपालमा रहेका विभिन्न "महत्वपूर्ण चरा तथा जैविक विविधता क्षेत्र" (Important Bird and Biodiversity Area (IBA)) हरु मध्ये यस निकुञ्ज पनि एक हो । निकुञ्ज क्षेत्रमा ११७ प्रजातिका बसाइसराई गरी आउने चरा समेत ३४८ भन्दा बढी प्रकारका चराका प्रजातिहरु पाइन्छन् । निकुञ्जमा अभिलेखिकरण गरिएको चराका प्रजातिहरु मध्ये १२० प्रकारका सिमसार क्षेत्रमा आश्रित, ८० प्रजातिका जाडोको मौसममा बसाइसराई गरी आउने आगन्तुक, ६ प्रकारका मनसुनमा बसाइसराई आउने, २८ प्रकारका आवासिय प्रकारका र ६ प्रकारका फिरन्ते चराका प्रजातिहरु पाइन्छन् । यस क्षेत्रमा सामान्यत पाइने पंक्षीका प्रजातिहरुमा हिमाली गिद्ध, चल्लाचोर भुइँचील, वन वाज, शिक्रा, श्येनवाज, द्रोणक चील, गोमायु महाचील, गोकले, लामपुछ्रे , कालिज, कोइली, चुरेली, गौथली, जलखञ्जरी, खोलेधोबिनी, तोरी गाडा, भ्याकुर फिस्टा, मुसालिडे डिकुरे भ्याकुर र नेपालमा मात्र पाइने रैथाने चराको प्रजाती काडे भ्याकुर (Spiny babbler) पनि यस निकुञ्जमा पाइन्छन् ।

२.२.३ उभयचर र सरिसृप

दूर्लभ र संकटापन्न सरिसृप र उभयचर प्रजातिको लागि शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र उत्तम बासस्थान हो । उपोष्ण र शितोष्ण क्षेत्रको विशेषताहरुको प्रतिनिधित्व गर्ने यो क्षेत्र वन्यजन्तुको सरिसृप र उभयचरहरुको प्रचुरता रहको छ । यस निकुञ्जमा ९ प्रजातीका उभयचर र २० प्रजातीका सरिसृप पाइन्छन् । राजगोमन (King Cobra) यस निकुञ्जमा पाइने मुख्य सरिसृप हो । सरीसृप र उभयचरको बारेमा बिस्तृत अध्ययन अनुसन्धान हुन नसके पनि भ्यागुते सर्प *Gloydius himalayanus* (Himalayan pit viper), धामन, पानीसाँप, चिचिन्डे लगायतका सर्पहरु तथा हरियो छेपारो, छिपकली जस्ता सरीसृप समेत यहाँ पाइन्छ । पाहा, भ्यागुता, खस्रे भ्यागुताहरु यहाँ पाइने मुख्य उभयचरहरु हुन् । यस निकुञ्जमा पाइने केहि मुख्य सरीसृप र उभयचरहरुको विवरण तालिका ८ बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८ : सरिसृप र उभयचरहरुको सूची

क्र.सं.	नेपाली नाम	अंग्रजी नाम	वैज्ञानिक नाम	आइयुसिएन	साइटिस
१	भ्यागुता	Indian Bullfrog	*Hoplobatrachus tigerinus*		II
२	सर्प	Rat Snake	*Ptyas mucosuss*		II
३	राजगोमन	King Cobra	*Ophiophagus hanna*		II

क.सं.	नेपाली नाम	अंग्रजी नाम	वैज्ञानिक नाम	आइयुसिएन	साइटिस
४		Himalayan Trinket	*Orthriophis hodgsoni Günther, 1860*	Not yet assessed	
५		Mountain keelback	*Opisthotropis spenceri*	Not yet assessed	
६		Tawny cat snake	*Boiga stoliczkae*	LC	
७		Mountain pit viper	*Ovophis monticola*	LC	
८		False Cobra	*Malpolon moilensis*	LC	
९		Black banded trinket	*Oreocryptophis porphyraceus*	LC	

२.२.४ पुतली र कीराहरु

परागसेचनमा मुख्य भुमिका खेल्ने पुतलीहरुको मानिस, जैविक विविधता र पारिस्थिकीय प्रणालीमा महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । नेपालमा ६६० प्रजातिका पुतलीहरु पाइन्छन्, जुन विश्वमा पाइने पुतलीका प्रजातिको ३.३ प्रतिशत हो । ३६० भन्दा बढी प्रजातिका पुतलीहरु काठमाडौं उपत्यका र वरपरका क्षेत्रमा अभिलेख गरिएको छ (खनाल र स्मिथ, २०५६) । शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज एउटा सम्भावित क्षेत्र हो जहाँ पुतलीहरुको उचाईका आधारमा वितरण रहेको पाइन्छ । विगतमा गरिएको अध्ययनमा १०८ प्रजातिका पुतलीहरु अभिलेख गरिएको भएतापनि १२४ प्रजातिका पुतलीहरु पनि अभिलेखिकरण गरिएको छ । दूर्लभ र संकटापन्न प्रजातिको Papilio Krishna (Papilionidae) , आयुसिएनको रातो सूचीमा सूचीकृत यो प्रजाति २१२० मिटर उचाईमा पाइन्छ । उचाईका आधारमा पुतलीको वितरण ४१ प्रजातिहरु १४०० मिटरको क्षेत्रमा, ४४ प्रजातिहरु १९०० मिटर उचाई, १७ प्रजातिहरु २४०० मिटर ६ प्रजातिहरु २७०० मिटर गरी कुल १०८ प्रजातिहरु पाईन्छन् । यस निकुञ्जमा पाइने पुतली प्रजातिका विविधता, वितरण र अवस्था तालिका ९ बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ९ : शिवपुरी जंगलमा पुतलीका प्रजातिहरुको विविधता, वितरण र अवस्था

उचाई मिटर	कूल प्रजातिका संख्या	दूर्लभ प्रजातिको संख्या/सामान्य प्रजाति
१५००	२१	१०/२
१९००	२०	१२/३
१९००	२४	९/२
२४००	१७	३/३
२७००	६	२/०

२.३ जलश्रोत

धार्मिक क्षेत्र, जल श्रोतका मुहान र जैविक विविधता संरक्षणका दृष्टिकोणले काठमाडौं उपत्यकाको उत्तर तर्फ रहेको शिवपुरी र पश्चिम तर्फ रहेको नागार्जुन महत्वपूर्ण पहाडहरुका रुपमा रहेका छन् । शिवपुरीको

पानीमुहान (मुहान पोखरी) क्षेत्रबाट बि.सं. १९५० देखिनै काठमाडौं शहरमा योजनावद्ध रुपमा पुर्वाधार बिकास गरि खानेपानी आपूर्ति हुने गरेको छ । शिवपुरी जलाधार क्षेत्र संरक्षणको लागि वि.सं. २०३२/३३ देखि विश्व खाद्य तथा कृषि कार्यक्रम (FAO) को सहयोगमा बिभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको थियो ।

निकुञ्ज कार्यालय मार्फत निकुञ्ज भित्रका वस्ती तथा जग्गा अधिग्रहण गर्ने कार्य वि.सं २०४७ साल सम्म रहेकोमा बदलिदो राजनैतिक प्रक्रियाले यो क्रम रोकिएकाले मुलखर्क, ओखेनी, चिलाउने र कुने गाँउ निकुञ्ज भित्र रहेका छन । यसका साथै जलाधार क्षेत्र आसपासको करिव ४,००० रोपनी (२०० हेक्टर) निजी जमिन अधिग्रहण गरी वृक्षारोपण गरिएको थियो । यस क्षेत्रबाट काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, विभिन्न खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिले खानेपानी वितरणको नियमानुसार लागि पानी संकलन गर्ने गरेका छन् ।

२.४ संस्कृतिक सम्पदा र विविधता

शिवपुरी पहाडको चुचुरो र नागार्जुन पहाडको चुचुरो हिन्दु र बौद्ध धर्माबलम्बीका लागि पवित्र तीर्थस्थलहरु हुन् । शिवपुरी भगवान शिव र नागार्जुन भगवान गौतम बुद्धको तपो भूमि हो । पवित्र बागमती र विष्णुमती नदीहरुको उद्गमस्थल शिवपुरी पहाडको पूर्वि र दक्षिण मोहडा रहेको छन् । जमाचो, पचली भैरव, विच गुफा, लक्ष्मी गुफा, पाप पुण्य गुफा, बुद्धगुफा आदि नागार्जुन तर्फका प्रसिद्ध धार्मिकस्थल हुन भने बागद्वार, विष्णुद्वार, सुन्दरीमाई, कागेश्वरी, मणिचुड, तारकेश्वर र नागीगुम्बा शिवपुरी तर्फका प्रख्यात धार्मिक तीर्थस्थलहरु हुन् ।

३. आर्थिक बर्ष २०८२/८३ मा संचालित वार्षिक कार्यक्रमहरुको प्रगति

यस निकुञ्जमा सञ्चालित राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना तर्फको पुँजीगत र चालु खर्च अन्तर्गत सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।यस आ.वमा भएको प्रगतिको संक्षित विवरण तालिका १०मा रहेको छ भने बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन अनुसूची ३ मा संलग्न गरिएको छ ।

तालिका १० : कार्यक्रम तर्फको संक्षित विवरण

आयोजना	विनियोजित वजेट (रु. लाखमा)			खर्च (रु. लाखमा)			वित्तीय प्रगति प्रतिशत			भौतिक प्रगति प्रतिशत
	चालु	पूजिंगत	जम्मा	चालु	पूजिंगत	जम्मा	चालु	पूजिंगत	जम्मा	
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना	८५७.७३	४५.९२	९०३.६५	७४१.७	४५.०४	७८६.७५	८६.४७	९८.०८	८७.०६	८७.१०
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	९८.५	०.००	९८.५	८६.३२		८६.३२	८७.६३		८७.६३	८७.७४

३.१ भौतिक पूर्वाधार निर्माण/मर्मत सुधार कार्य

३.१.१. पोष्ट भवन, सूचना केन्द्र तथा शौचालय मर्मत

यस निकुञ्जको पानीमुहान, जगात पोष्ट, ढकालचौर सेक्टरको गुर्जे, फुलबारीगेट र मुड्खुमा पोष्ट भवन मर्मत सुधारको कार्य सम्पन्न भएको छ । यस निकुञ्जको मुख्य कार्यालयमा रहेको पर्यटक सूचना केन्द्र भवनको परिसरमा ढुंगा छाप्ने तथा टेवा पर्खाल लगाउने कार्य यस आ.व.मा सम्पन्न भएको छ। यसै गरी झुले, पानीमुहान, ढकालचौर, सुन्दरीजलमा शौचालय मर्मतका कार्यहरू भएका थिए ।

शौचालय मर्मत (झुले पोष्ट)

पोष्ट भवन मर्मत (नागार्जुन)

पोष्ट भवन मर्मत (जगात)

टेवा पर्खाल मर्मत सम्भार (पानीमुहान)

३.१.२ पर्यटक पदमार्ग तथा पर्यटकीय मार्ग निर्माण एवं स्तोरन्नती

यस आ.व.मा निकुञ्जभित्र रहेको पर्यटक मार्ग मध्ये १५कि.मि. पर्यटकीय पदमार्ग मर्मत तथा स्तोरन्नती गर्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो । उल्लेखित पर्यटक पदमार्ग स्तोरन्नती पश्चात् निकुञ्ज क्षेत्रमा पर्यटकहरुलाई पदयात्राका लागि सहज भएको छ । त्यस्तै गरी निकुन्जको पानीमुहान देखि विष्णुद्वार जाने पुरानो बाटोमा ढुंगा छापेर पर्यटक पदमार्ग निर्माण कार्य सम्पन्न भएको थियो ।

पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण (पनिमुहान देखि विष्णुद्वार पर्यटन मार्ग)

वनपथ/पर्यटकीय मार्ग मर्मत तथा स्तोरन्नती (पनिमुहान देखि सुन्दरीजल वनपथ)

३.१.३ खानेपानी निर्माण तथा मर्मत सम्भार एवं खानेपानी मुहान संरक्षण तथा ब्यवस्थापन

यस निकुञ्जको झुले, मुड्खु, गुर्जे, सुन्दरीजल र पानिमुहान क्षेत्रमा गरि ५ स्थानमा खानेपानी निर्माण एवं मर्मत सम्भारको कार्य सम्पन्न भएको छ । यस निकुञ्जको पानीमुहानमा खानेपानी मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापनको कार्य समेत सम्पन्न भएको छ । यी कार्यहरुले कर्मचारी, आगन्तुक र पर्यटकहरुलाई खानेपानी आपूर्ति कार्यमा सहजता हुनुको साथै खानेपानीको मुहान समेत संरक्षण र ब्यवस्थित गर्ने कार्य समेत सम्पन्न भएको छ ।

खानेपानी निर्माण/पाईप जडान कार्य (झुले पोष्ट)

खानेपानी निर्माण/पाईप जडान कार्य (पानीमुहान)

३.१.४ खानेपानी मुहान संरक्षण र कल्भर्ट निर्माण

यस आर्थिक वर्षमा निकुञ्जको गुर्जे- सुन्दरीजल वनपथमा १ वटा कल्भर्ट निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ भने यस निकुञ्जको पानीमुहानमा खानेपानी मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापनको कार्य समेत सम्पन्न भएको छ

कल्भर्ट निर्माण (पानी मुहान)

खानेपानी मुहान संरक्षण (पानीमुहान)

३.१.५ पर्यटक विश्राम स्थल निर्माण :

यस आ.व.मा निकुञ्जको गुर्जेभञ्ज्याङ पर्यटक विश्राम स्थल निर्माण गरिएको थियो । यस बिश्राम स्थल निकुन्ज भ्रमणमा आउने पर्यटकहरुका लागि अत्यावश्यक रहेको हुनाले लाभदायी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

३.२ तालिम /गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया

३.२.१ जैविक विविधता संरक्षणका लागि अन्तर्क्रिया र समन्वय बैठक

यस निकुञ्जको सुरक्षार्थ खटिएका भवानी दल गण र कालीध्वज गणका सुरक्षाकर्मी तथा कर्मचारीहरुलाई जैविक विविधता संरक्षण सम्वन्धी जानकारी तथा चुस्तदुरुस्त रुपमा फिल्ड स्तरमा काम गर्न सहज होस भन्ने उद्देश्यले पानिमुहानमा १ दिने अन्तर्क्रिया संचालन गरिएको थियो । वन्यजन्तु, संरक्षणका चुनौतीहरु, वन्यजन्तुको पारीस्थितीकिय भुमिका, नेपालमा जैविक विविधता संरक्षणका प्रयासहरु, जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी ऐन नियम, वन्यजन्तु सम्वन्धि कसुर तथा मुद्दा, मुद्दा तहकिकात सम्वन्धी गरिने विभिन्न प्रक्रियाहरुको जानकारी, वन डढेलो सम्बन्धी जानकारी र नियन्त्रणका उपायहरू बारेमा छलफल भएको थियो ।

३.२.२ साईनवोर्ड/सूचनाबोर्ड निर्माण एवं मर्मत

निकुञ्जको वारेमा जानकारीमुलक सूचनाको साथै पर्यटकहरुले प्रयोग गर्ने निकुञ्जको विविध पदमार्गहरु तथा अन्य बाटोको बारेमा जानकारी तथा सुचना सम्प्रेषण भई पर्यटकहरुलाई निकुञ्ज क्षेत्रमा अवलोकन भ्रमण कार्य गर्न सहज हुने उद्धेश्यले निकुञ्जको विभिन्न स्थानमा मर्मत तथा जडान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

साईनवोर्ड / सूचनाबोर्ड निर्माण तथा मर्मत (डाँडागाउँ - गुर्जे जन्क्सन नजिक)

३.२.३ प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण तथा पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन

फोहोर मैला व्यस्थापन कार्य भावि दिनमा थप चुनौति पूर्ण रुपमा देखिन सक्ने सम्भावना रहेकाले प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण कार्यको लागि पर्यटक प्रवेश गर्ने प्रवेशद्धारमा नियमित रुपमा चेकजाँचका साथै पर्यटकले आफू सँग लैजाने प्लाष्टिक सहितको सामानहरु अनिवार्य रुपमा फिर्ता ल्याउनु पर्ने र प्रवेशद्वारहरुमा डस्टविनको व्यवस्थापन गरिएको थियो भने जनचेतना अभिवृद्धी कार्यको लागि प्रवेशद्धारहरुमा प्लाष्टिक सामग्री रोकथाम र नियन्त्रणको लागि सूचनामुलक सामग्री राखिएको थियो। त्यस्तै पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यको लागि पाक्षिक रुपमा यस

सरसफाई (देउराली क्षेत्र)

निकुञ्जको नागार्जुन, ढकालचौर, पानीमुहान, सुन्दरीजल क्षेत्रहरुमा निकुञ्ज कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी सहितको टोली खटिई पर्यटकहरुबाट फालिएका फोहोरजन्य वस्तुहरु सँकलन गरि ल्याउने कार्य भएको थियो । यस आर्थिक वर्षमा करिव २५०० बोरा फोहोर सँकलन गरी व्यवस्थापन गरिएको थियो।

सरसफाई (पचली भैरव क्षेत्र)

३.४ चोरी शिकार नियन्त्रण कार्य

३.४.१ निकुञ्ज संरक्षण र सुरक्षा प्रवन्ध :

वन्यजन्तुको चोरी शिकार, अतिक्रमण, वन पैदावारको चोरी निकाशी लगायतका अवैध कृयाकलापहरु नियन्त्रण र जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि यस निकुन्ज अन्तर्गत शिवपुरी क्षेत्र र नागार्जुन क्षेत्रमा २ वटा नेपाली सेनाको गणहरु तैनाथ रहेका छन्। शिवपुरी तर्फ चन्दननाथ गण अन्तर्गत गण हेडक्वाटर समेत गरि १२ वटा सुरक्षा पोष्ट र नागार्जुन तर्फ भैरवीदल गण अन्तर्गत गण हेडक्वाटर समेत गरि ११ वटा सुरक्षा पोष्टहरु तैनाथ रहेका छन् (तालिका ११)।

निकुञ्ज तर्फ ११६ जनाको दरवन्दी रहेकोमा निकुञ्जको मुख्य कार्यालय, ३ वटा सेक्टर कार्यालय, ४ वटा रेञ्जपोष्ट र ११ वटा पोष्ट गरी १९ स्थानमा (तालिका ११) कर्मचारीहरु कार्यरत रहेका छन् । जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि नियमित रुपमा छोटो तथा लामो दुरीको गस्ती, आकस्मिक गस्ती, रियल टाईममा आधारित स्मार्ट गस्ती, वन्यजन्तु उद्दार, अतिक्रमण नियन्त्रण लगायतका कार्यहरु भईरहेका छन् । यस निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ श्री चन्दननाथ गण र श्री भैरवीदल गणसँग नियमित रुपमा समन्वय बैठक बसी जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि गस्ती लगायत संरक्षण सम्वन्धि अन्य समसामायिक विषयवस्तुहरुमा छलफल गरी संरक्षण सम्बन्धि कार्यहरु भईरहेका छन् ।

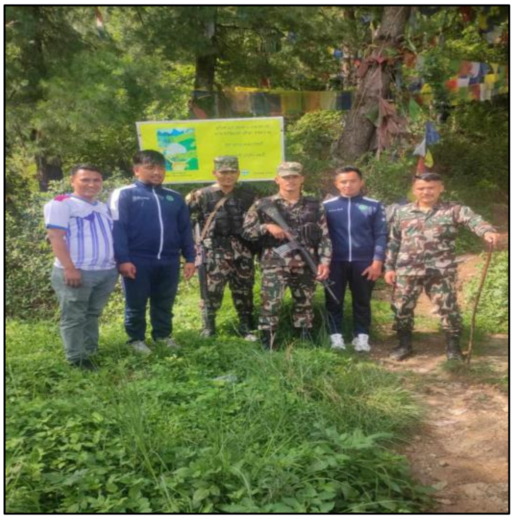

तालिका ११ : निकुञ्ज तथा सेनाका सुरक्षा पोष्टहरुको विवरण

शिवपुरी तर्फ :				
सि.नं	स्थान	निकुञ्ज प्रशासन तर्फ	नेपाली सेना तर्फ	पोष्टहरुको विवरण
१	पानीमुहान	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	गुल्म	संयुक्त
२	सुन्दरीजल	सुन्दरीजल सेक्टर	गुल्म	संयुक्त

३	महाँकाल	महाँकाल प्रवेशद्धार		एकल
४	मुलखर्क	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
५	कुँईकेल	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
६	मणिचुड	मणिचुड पोष्ट	नभएको	एकल
७	झुले	झुले पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
८	चिसापानी	चिसापानी रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
९	च गाउँ	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१०	सिक्रे	सिक्रे पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
११	गुर्जे	ढकालचौर सेक्टर	गुल्म	संयुक्त
१२	टोखा	टोखा पोष्ट	गण हेड क्वाटर	संयुक्त
१३	पानीमुहान	पानीमुहान रेञ्ज पोष्ट	गुल्म	संयुक्त
१४	तारेभिर	तारेभिर पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
१५	नयाँपाटी	नयाँपाटी पोष्ट	नभएको	एकल
१६	गोदावारी	मृग अनुसन्धान केन्द्र	नभएको	एकल
नागार्जुन तर्फ :				
१	नागार्जुन	नागार्जुन सेक्टर	गण हेड क्वाटर	संयुक्त
२	रानीवन	रानीवन पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
३	रातामाटे	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
४	ईचङगु	ईचङगु रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
५	बतासे	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
६	ऐनडाँडा	ऐनडाँडा पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
७	सोनागाउँ	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
८	मुडखु	मुडखु पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
९	बैखु	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१०	ककनी	ककनी रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
११	पाँचमाने	पाँचमाने पोष्ट (अस्थायी पोष्ट)	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त

३.४.२ वन्यजन्तुको उद्धार तथा मृत्युः

तालिका १२: आ.व. २०८२/८३ मा उद्धार तथा मृत्यु भएको वन्यजन्तुको विवरण

क.स.	वन्यजन्तु मृत्युको विवरण			घाईते वन्यजन्तु उद्धार तथा पुनर्स्थापना विवरण		
	प्रजाति	मृत्यु संख्या	कारण	प्रजाति	घाईते / उद्धार संख्या	कैफियत
१	चितुवा	३	प्राकृतिक	चितुवा	२	घाइते/डी.व.काबाट उद्धार गरि छाडिएको
२	बँदेल	४	प्राकृतिक	बँदेल	१	चितुवाले घाइते बनाएको
३	रतुवा	५	३ चोटपटक २ प्राकृतिक	निर बिरालो	६	आमाले छाडेको/ घाइते/ बस्तीमा गएको
४	निर बिरालो	२	१ प्राकृतिक १ चोटपटक	रतुवा	३	घाइते/ अस्वस्थ/ कुकुरले लखेटेर बस्तीमा गएको
५	जंगली मुसा	४	पानीमा डुबेर	दुम्सी	१	घाइते
६	न्याउली चरा	२	पानीमा डुबेर	गोमन	१	मानव बस्तीमा गएको
७	मलसाप्रो	१	चोटपटक	हुचिल	१	घाइते
८	चरी बाघ	१	सडक दुर्घटना			
९	चिल	१	नखुलेको			
१०	बाँदर	१	चोटपटक			

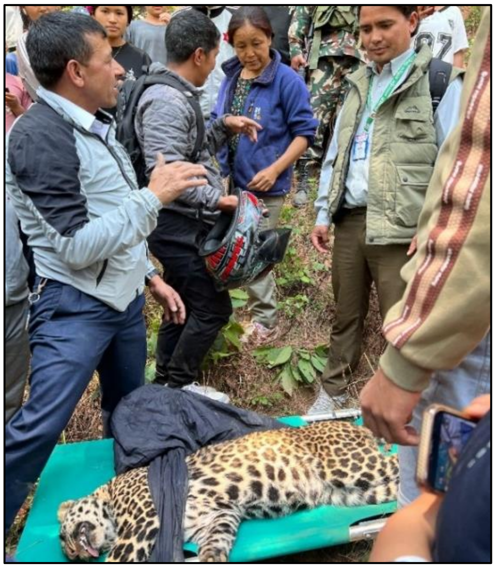

उद्धार गरिएको वन्यजन्तु

तालिका १३: आ.व. २०८२।८३ मा अ.ल्या गरी आएका तथा दर्ता भइ फैसला भएका मुद्दाका विवरण

क्र.सं	मुद्धाको नाम तथा विवरण	जाहेरी तथा मुद्धा दर्ता मिति	मुद्दा दर्ता नं / आ.व	वादी	प्रतिवादी	फैसला भएको मिति	फैसला गर्ने अधिकारी	फैसलामा कैद/जरिवाना/बरामदी दसी	कैफियत
१	मध्यवर्ती क्षेत्र भित्रको घट्टेखोला स्थित सार्वजनिक क्षेत्रमा डोजर लगाई ढुंगा उत्खनन गरेको	जा: २०७९/०७/०४ मु.द. : २०७९/११/२१	४/०७९-८०	सं.अ. रविन चौधरी समेतको जाहेरी प्रतिवेदनले नेपाल सरकार	जि.धादिङ धुनिवेशी न.पा.१ बस्ने वर्ष २८ को बुद्धिमान तामाङ समेत ६ जना	प्रथम पटक : २०८०/०९/२२ दोस्रो पटक : मिति २०८३/०१/१४	प्रथम पटक : वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत डा.गणेश पन्त , दोस्रो पटक : वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत डिल बहादुर पुर्जा पुन	प्रथम पटक : बरामदी सवारी साधनहरु जफत र जरिवाना, दोस्रो पटक : बरामदी सवारी साधनहरु फिर्ता र जरिवाना	प्रतिवादी द्धारा प्रथम पटकको फैसाला चित्त नबुझेकाले जि. अदालत काठमाडौंमा पुनरावेदन गरेको ।

क्र.सं	मुद्धाको नाम तथा विवरण	जाहेरी तथा मुद्धा दर्ता मिति	मुद्दा दर्ता नं / आ.व	वादी	प्रतिवादी	फैसला भएको मिति	फैसला गर्ने अधिकारी	फैसलामा कैद/जरिवाना/बरामदी दसी	कैफियत
२	निकुञ्ज क्षेत्र भित्र रतुवा मृग र कालिज शिकार गरेको	जा : २०८०/१०/१६ मु.द. : २०८०/११/१४	४/०८०-८१	सिनियर गेमस्काउट लेखराज राईको जाहेरी प्रतिवेदनले नेपाल सरकार	जि.काठमाडौं शंखरापुर न.पा.८ घुमारचोक बस्ने सुकुमान घलानको छोरा ३२ वर्षको आईमान घलान समेत २ जना	२०८२।०६।३०	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत डिल बहादुर पुर्जा पुन	जरिवना र कैद दुवै तोकिएकोमा जरिवाना धरौटीबाट कट्टागरी बाँकी फिर्ता गर्न बाँकी	
३	शिवपुरी नागार्जुन मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने सरकारी जग्गामा रुख काटेको कसुर	जा : २०८०/११/२७ मु.द. : २०८१/०३/१०	५/०८०-८१	सिनियर गेमस्काउट पेशल कुमार मगरको जाहेरीले नेपाल सरकार	जि.नुवाकोट शिवपुरी गा.पा.प २ चगाउँ बस्ने ४३ को देबेन्द्र तामाङ	२०८२।०६।०९	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत डिल बहादुर पुर्जा पुन	बरामद काठ जफत, कैद बमोजिको रकम सहित जरिवाना	

क्र.सं	मुद्धाको नाम तथा विवरण	जाहेरी तथा मुद्धा दर्ता मिति	मुद्दा दर्ता नं / आ.व	वादी	प्रतिवादी	फैसला भएको मिति	फैसला गर्ने अधिकारी	फैसलामा कैद/जरिवाना/बरामदी दसी	कैफियत
४	अबैध रुपमा निकुञ्ज प्रवेश गरेको	जा : २०८१/१०/२५ मु.द. : २०८१/११/१८	३/०८१-८२	सिनियर गेमस्काउट नन्द बहादुर बस्नेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार	जि.नुवाकोट शिवपुरी गा.पा.७ नयाँगाउँ बस्ने वर्ष २१ को निसान तामाङ	२०८३।०३।१९	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ	जरिवना तोकिएकोमा जरिवाना धरौटीबाट कट्टागरी बाँकी फिर्ता गर्न बाँकी, बरामद : दसी जफत	
५	कालिज पक्रेर राखेको	जा : २०८२/०४/१५ मु.द. : २०८२/०७/१९	१/०८२-८३	सिनियर गेमस्काउट तिर्थराज छत्यालको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार	जि.काठमाडौ टोखा न.पा. २ बस्ने वर्ष ४६ का सानुकाजी डंगोल समेत ६ जना	२०८३।०३।२९	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ	जरिवना तोकिएकोमा जरिवाना धरौटीबाट कट्टागरी बाँकी फिर्ता गर्न बाँकी, बरामद : सामग्री नभएको	

तालिका १४ :आ.व. २०८२।८३ मा अ.ल्या गरी आएका तथा दर्ता भई फैसला हुन बाँकी मुद्दाका विवरण

क्र.सं	मुद्दाको नाम तथा विवरण	जाहेरी तथा मुद्दा दर्ता मिति	मुद्दा दर्ता नं /आ.व.	वादी	प्रतिवादी	थुनछेक आदेश/धरौटीको अवस्था	कैफियत
१	प्रकृया पुरा नगरी निकुञ्ज क्षेत्र भित्र अनुमति प्राप्त गरे भन्दा बढी खानेपानी ट्यांकी लगायतका संरचना निर्माण गरेको ।	जा : २०७९/११/०९ मु.द. : २०८०/०४/११	१/०८०-८१	सं.अ. कान्ति कंडेलको जाहेरीले नेपाल सरकार	जि.तापलेजुङ मौवाखोला गा.पा. ६ भई हाल भक्तपुर लोकन्थली बस्ने वर्ष २६ का द्रब्य ईन्जिनियरिङ सोलुसन प्रा.लि.का प्रोपराईटर सौरभ सिंग बस्नेत समेत ४ जना	वैकल्पिक व्यवस्था भएपछि ट्यांकी जफत गरी व्यवस्थापन गर्नु र सो ट्यांकी र पाईपको वैकल्पिक व्यवस्था गर्नको लागि टोखा न.पा.लाई पत्राचार गरिएको	
२	अवैध रुपमा निकुञ्ज क्षेत्रमा डोजर लगाई बाटो खनेको	जा : २०७८/११/१८ मु.द. : २०७९/०९/११	२/०७९-८०	रेञ्जर नायराण प्रसाद देवकोटाको जाहेरीले नेपाल सरकार	जि.नुवाकोट लिखु गा.पा. वडा नं १ बस्ने रोजनाथ पाण्डेका छोरा वर्ष ३० का विक्रम पाण्डे समेत ७ जना	धरौटी लिई तारेखमा छाडिएको	
३	राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र भित्र पाहा शिकार समेत गरेको	जा : २०८०/०५/०१ मु.द. : २०८०/०६/०२	३/०८०-८१	रेञ्जर सरोज खड्काका जाहेरीले वादी नेपाल सरकार	जि.नुवाकोट शिवपुरी गा.पा. २, चगाउँ बस्ने वर्ष ४० को चन्द्र बहादुर तामाङ समेत २ जना	धरौटी लिई तारेखमा छाडिएको	

क्र.सं	मुद्दाको नाम तथा विवरण	जाहेरी तथा मुद्दा दर्ता मिति	मुद्दा दर्ता नं /आ.व.	वादी	प्रतिवादी	थुनछेक आदेश/धरौटीको अवस्था	कैफियत
४	वन क्षेत्रको जग्गा डोजर लगाई कब्जा गरेको	जा: २०७८/११/३० मु.द. : २०७९/०३/२७	४/०७९-८०	स.अ.केदारनाथ कट्टेल समेतको जाहेरी प्रतिवेदनले नेपाल सरकार	जि.गोरखा सुलिकोट गा.पा. ५ बाट बसाई सराई भई हाल जि.काठमाडौं तारकेश्वर न.पा. ९ मनमैजु बस्ने वर्ष ४६ को हरी बहादर क्षेत्री समेत ५ जना	धरौटी लिई तारेखमा छाडिएको	
५	बिना अनुमती काठ ओसारपसार मनसायले गरेको	जा: २०८२/०५/१२ मु.द. : २०८२/०८/०१	२/०८२-८३	रेञ्जर कुसुम सारुको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार	जि.नुवाकोट शिवपुरी गा.पा. १ बस्ने वर्ष २८ का राजु तामाङ समेत ४ जना	धरौटी लिई तारेखमा छाडिएको	
६	बिना अनुमती चिरान काठ ओसारपसार	जा: २०८२/०२/०५ मु.द. : २०८२/०३/१५	४/०८२-८३	रेञ्जर कुसुम सारुको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार	जि.मोरङ पथरी सनिश्चरे न.पा.९ स्थायी ठेगाना भएका वर्ष ३२ का अनिल दंगाल समेत ३ जना	धरौटी लिई तारेखमा छाडिएको	
७	मुड्खु स्थित सार्वजनिक क्षेत्रमा डोजर लगाई माटो उत्खनन तथा बिक्री वितरण गरेको	जा: २०८१/११/२३ मु.द. : २०८३/०२/११	५/०८२-८३	सं.अ. कान्ति कंडेल समेतको जाहेरी प्रतिवेदनले नेपाल सरकार	जि.धादिङ धुनिवेशी न.पा. १ बस्ने वर्ष ४६ को सुजन गुरुङ समेत ३ जना	धरौटी लिई तारेखमा छाडिएको	

४. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन

४ .१. परिचय

निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण र व्यवस्थापनमा स्थानीय बासिन्दाको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्न निकुञ्जसँग सिमाना जोडिएका काठमाडौं जिल्लाको शंखरापुर, कागेश्वरी मनहरा, गोकर्णेश्वर, बुढानिलकण्ठ, टोखा, तारकेश्वर र नार्गाजुन नगरपालिका गरी ७ वटा नगरपालिका, धादिङ जिल्लाको धुनिवेसी नगरपालिका, सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको मेलम्ची नगरपालिका गरी कुल ९ वटा नगरपालिका र नुवाकोट जिल्लाको शिवपुरी गाउँपालिका र ककनी गाउँपालिका गरी २ वटा गाउँपालिका गरी कुल ११ स्थानिय तह भित्र मध्यवर्ती क्षेत्र समावेश गरिएको छ । नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदले बि.सं. २०७२ फागुन १५ गते कुल क्षेत्रफल ११८.६१ वर्ग कि.मी. समावेश मध्यवर्ती क्षेत्रको घोषणा गरेको थियो (मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र, अनुसुचि-२) । मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र वन तथा बुट्यानले ढाकेको क्षेत्रफल २७.१७४ वर्ग कि.मी. (२३.२८५५), खेतीयोग्य जमिनले ८६.८९३ वर्ग कि.मी. (७४.४७५५) र अन्य प्रयोजनमा भू-उपयोग भएको जमिन २.६१६ वर्ग कि.मी. (२.२४५५) रहेको छ ।

मध्यवर्ती क्षेत्रका मुख्य कार्यक्रमहरु संरक्षण, मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनिकरण र राहत वितरण, सामुदायिक बिकास, पर्यापर्यटन, आयआर्जन तथा सीप बिकास र संरक्षण शिक्षा संचालन आदि हुन् ।

४.२. मध्यवर्ती क्षेत्र स्थापनाको उद्देश्य

- मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायिक वनको बिकास र संरक्षण गरी मध्यवर्ती क्षेत्रका वासिन्दालाई आवश्यक पर्ने वन पैदावारहरु उपलब्ध गराउने ।
- जैविक विविधता संरक्षण तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदायलाई संलग्न गराउने ।
- निकुञ्जले आम्दानी गरेको राजश्वको ३० देखि ५० प्रतिशत रकमबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा संरक्षण, सामुदायिक बिकास, मानब वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरण, आयआर्जन, सिप बिकास र संरक्षण चेतना अभिवृद्धि सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने र संरक्षण शिक्षा मार्फत चेतना अभिबृद्धि गर्ने ।

४.३. चुनौती

- निकुञ्जलाई चारैतर्फबाट घना मानव बस्तीले घेरेको छ । वन्यजन्तु विचरण गर्ने जैविक मार्गहरुको अभाव रहेको छ । त्यसैले वन्यजन्तुहरु विच Gene Flow हुन नसकी भविष्यमा जीवजन्तु लोप हुदै जाने प्रवल संभावना रहेको छ ।

- निकुञ्जको सिमाना बाहिर वन क्षेत्र न्यून रहेको हुदाँ वन्यजन्तु मानव बस्तिमा निस्किएर बालि नाली क्षति तथा पशुधन क्षति लगायतका मानव वन्यजन्तु द्वन्दका घटनाहरु क्रमशः बढ्ने देखिन्छ ।
- जलस्रोतको जथाभाबी प्रयोग तथा जल प्रदुषण ।
- वन डढेलो ।

४.४. मध्यवर्ती क्षेत्रको संरचना स्वरुप

मध्यवर्ती क्षेत्रमा विविध कार्यक्रम संचालन गर्न तथा संस्थागत बिकास गर्नको लागि विद्यमान नियमानुसार मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समूह, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति र मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गरी जम्मा तिन तहको संगठनिक संरचना रहेको छ ।

४.५. मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति र समूहहरुको विवरण

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रको घोषणा भए पश्चात् शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ बमोजिम ११ वटा उपभोक्ता समितिहरु गठन भई मिति २०७३/११/४ मा पहिलो पटक मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गठन भएको थियो । यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति अन्तर्गत ३०३ वटा उपभोक्ता समूह रहेको छ भने कुल १३०५२ घरधुरी आवद्ध रहेको छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका उपभोक्ता समिति र समुहहरुको विवरण तालिका १५ मा संलग्न गरिएको छ ।

तालिका १५ : उपभोक्ता समिति र समूहहरुको विवरण

सि.नं	समितिको नाम	गठन मिति	ठेगाना	घरधुरी संख्या	समूह संख्या	जनसंख्या			कार्य समिति सदस्य संख्या		
						महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	सिन्धु शिवपुरी	११/०४/२०७३	सिन्धुपाल्चोक हाईबुङ, भोटेचौर	८७७	१८	२२२१	२३२४	४५४५	६	७	१३
२	मणिचुड कगेश्वारी	११/०४/२०७२	काठमाडौं मणिचुड	१४९६	३२	३४५२	३३४३	६७९५	६	७	१३
३	सुन्दरीजल शिवपुरी	११/०४/२०७३	वाग्मती प्रदेश काठमाडौं सुन्दरीजल	१४६२	४५	२३९९	२४७०	४८६९	६	७	१३
४	बिष्णु चपली	११/०४/२०७२	काठमाडौं बूढानीलकण्ठ	११२६	१७	२७५५	२७५८	५५१३	६	७	१३
५	बौडेश्वर महादेव	११/०४/२०७३	काठमाडौं जगात	१३७१	३५	३२०५	३८६४	७०६९	६	७	१३

सि.नं	समितिको नाम	गठन मिति	ठेगाना	घरधुरी संख्या	समूह संख्या	जनसंख्या			कार्य समिति सदस्य संख्या		
						महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
६	गोलढुंगा जितपुरफेदी	११/०४/२०७३	काठमाडौं गोलढुंगा जितपुरफेदी	१४६०	३४	३३४३	३५१७	६८६०	६	७	१३
७	इचंगु नारायण	११/०४/२०७२	काठमाडौं इचंगु	११२८	३३	२३५०	२३८७	४७३७	६	७	१३
८	रामकोट भिमढुंगा	११/०४/२०७३	धादिङ रामकोट भिमढुंगा	७८०	१७	१५७९	१७५१	३३३०	६	७	१३
९	ककनी ओखरपौवा	११/०४/२०७३	नुवाकोट ककनी	१०५२	२७	२१६८	२१०५	४२७३	६	७	१३
१०	गुर्जे भञ्ज्याङ	११/०४/२०७२	नुवाकोट सुनखानी	११३५	२५	२८०३	२९२३	५७२६	६	७	१३
११	चिसापानी शिवपुरी	११/०४/२०७३	नुवाकोट चिसापानी	११६५	२०	२७७३	२९०७	५६८०	६	७	१३

४.६. मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनको विवरण

मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र ६५ वटा सामुदायिक वन, ३ वटा कवुलियती वन र १ वटा धार्मिक वनको समुदायवाट व्यवस्थापन हुँदै आएको छ (तालिका १६)। दैनिक रुपमा आवस्यक पर्ने घाँस, दाउरा लगायतका दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु सामुदायिक मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र ६५ वटा सामुदायिक वन, ३ वटा कवुलियती वन र १ वटा धार्मिक वनको समुदायवाट व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । दैनिक रुपमा आवस्यक पर्ने घाँस, दाउरा लगायतका दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु सामुदायिक वन क्षेत्रवाट आपूर्ति हुँदा निकुञ्जको वन क्षेत्रवाट वन पैदावार चोरी निकाशी कम भएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा दर्ता भएका निजि वनको संख्या सुन्य भएको हुँदा यसको प्रर्वधन गरी मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने सामुदायिक वन, धार्मिक वन र कबुलियती वनको विवरण अनुसुचि १६ मा रहेको छ ।वन क्षेत्रवाट आपूर्ति हुँदा निकुञ्जको वन क्षेत्रवाट वन पैदावार चोरी निकाशी कम भएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा दर्ता भएका निजि वनको संख्या सुन्य भएको हुँदा यसको प्रर्वधन गरी मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने सामुदायिक वन, धार्मिक वन र कबुलियती वनको विवरण अनुसुचि १६ मा रहेको छ ।

तालिका १६ : मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका वनहरुको विवरण

सि.नं	वनको प्रकार	सँख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	घरधुरी सँख्या	जनसँख्या	कैफियत
१	सामुदायिक वन	६५	११३७	४९२५	२५५९८	
२	धार्मिक वन	१	१.८५	०	०	
विपासना ध्यान केन्द्र, पानीमुहानलाई ०.०७६ हेक्टर (१-८-० रोपनी) र बागमती सुधार आयोजना (धाप डयाम)लाई १२.५२ हेक्टर जग्गा कबुलियती वन को रुपमा हस्तान्तरण गरि बर्सेनि राजस्व समेत लिने गरिएको ।						

४.७. आ.व. २०८२/८३ मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालित कार्यक्रमहरुको प्रगति प्रतिवेदन

४.७.१ संरक्षण कार्यक्रम (३० प्रतिशत) :

संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत ११ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनको विधान कार्ययोजना नविकरण गरिएको थियो। वन संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत १० वटा उपभोक्ता समितिमा बिभिन्न संरक्षण मुलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको थियो। यस अन्तर्गत ४ वटा उपभोक्ता समितिमा वन डढेलो नियन्त्रण तालिम सामाग्री खरिद गरी हस्तान्तरण गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो ।

वन डढेलो नियन्त्रण सामाग्री खरिद तथा वितरण

४.७.२ सामुदायिक बिकास कार्यक्रम (३० प्रतिशत)

सामुदायिक विकास कार्यक्रम अन्तर्गत ५ वटा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति र व्यवस्थापन समितिमा भू-क्षय तथा पहिरो रोकथाम नियन्त्रण कार्यक्रम गरिएको थियो। धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र सुधार तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम अन्तर्गत पर्यटक विश्राम स्थल निर्माण गरिएको थियो। १० वटा उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुलाई वचत ऋण सम्बन्धि तालिम दिने कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो।

पहिरो रोकथाम नियन्त्रण (गोलढंगा)

पर्यटक विश्राम स्थल निर्माण (चिसापानी)

उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुलाई बचत ऋण सम्बन्धि तालिम

४.७.३ आय आर्जन तथा सिप बिकास कार्यक्रम (२० प्रतिशत) :

यस कार्यक्रम अन्तर्गत मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति र समूहका सदस्यहरुलाई आय आर्जन तथा सीप विकास तालिम १० (दश) पटक र होमस्टे तथा पर्यटन प्रवर्धन सहयोग कार्यक्रम १ (एक) पटक सम्पन्न गरिएको थियो।

होमस्टे तथा पर्यटन प्रवर्धन (डाँडागाउँ)

४.७.४ संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम (१० प्रतिशत):

संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत बिभिन्न मध्यवर्ती उपभोक्ता समूहका विधालयहरुमा संरक्षण सम्बन्धी स्कूल शिक्षा कार्यक्रम १० (दश) पटक, सामुदायिक वन ब्यवस्थापन तालीम १० (दश) पटक र समूह/ समितिका पदाधिकारीहरुलाई संरक्षण सम्बन्धी अन्तर्क्रिया कार्यक्रम १(एक) पटक संचालन गरि सम्पन्न गरिएको थियो ।

विद्यालयहरुमा संरक्षण सम्बन्धी स्कूल शिक्षा कार्यक्रम

४.७.४ प्रशासनिक खर्च (१० प्रतिशत)

प्रशासनिक खर्च अन्तर्गत कार्यालय संचालन तलब तथा अन्य प्रयोजनमा खर्च गरि सम्पन्न गरिएको थियो ।

४.८. राहत वितरण

वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहतको विवरण

तालिका १७ : वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहतको विवरण

क्र.सं.	क्षतिको विवरण	जम्मा (रु)
१	सामान्य घाइते	३३,२००
२	सख्त घाइते	०
३	मानिस मृत्यु	०
४	पशुधनको क्षति	१,२१६,०००
५	भण्डारण गरेको अन्नको क्षति	०
६	घरगोठको क्षति	०
७	अन्न बालिको क्षति	८,७४८,८००
	जम्मा	९,९९८,०००

वन्यजन्तुबाट भएको बालीनाली क्षति

तालिका १८ : मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति अनुसारको राहत विवरण

सि.नं.	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिको नाम	पिडित संख्या	माग रकम (रु)	उपलब्ध गराईएको रकम (रु)	कैफियत
१	मणिचुड म.उ.स.	६१	१०६९८००	३०४५००	
२	ककनी ओखरपौवा म.उ.स.	३५०	८१४४२००	२०४९५००	
३	गुर्जेभञ्याङ म.उ.स.	३७०	५२६८५००	१६३६०००	
४	गोलढुङा जीतपुर म.उ.स.	५२	१३६३८००	३५२५००	
५	बिष्णु चपली म.उ.स.	९	१२००००	३४०००	
६	बौडेश्वर महादेव म.उ.स.	०	०	०	
७	रामकोट भिमढुङा छत्रेदेउराली म.उ.स.	२१५	२१६८०००	९०७०००	
८	चिसापानी म.उ.स.	३५०	४९५०१००	१७१२०००	
९	सिन्धु शिवपुरी म.उ.स.	६५१	५७३१५००	२३०४०००	
१०	सुन्दरीजल शिवपुरी म.उ.स.	१७७	१९८०६००	६७००००	
११	इचंगु नारायण म.उ.स.	६	९२७५०	२८५००	
जम्मा		२२४१	३०८८९२५०	९९९८०००	

५. राजश्व र पर्यटन

विशेष गरी छोटो पदयात्रा (हाईक), चरा अवलोकन, साईकलिंग, अध्ययन अनुसन्धान लगायतका कार्यका लागि पर्यटकहरु निकुञ्ज भ्रमणका लागि आउने गर्दछन । काठमाडौं उपत्यका देखि नजिक भएको हुँदा प्राय गरेर बिदाको दिनमा नेपाली पर्यटक बढी सँख्यामा साथै संरक्षण शिक्षाको उद्देश्यले समेत निजी तथा सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरु निकुञ्ज अवलोकन भ्रमणमा आउने गर्दछन । राष्ट्रिय निकुञ्ज घुम्न आएका नेपाली र बिदेशी पर्यटक, सवारी साधन प्रवेश, रक क्लाईम्बिंग लगायतका साहसिक गतिविधि, दण्ड जरिवाना र अन्य विविध शीर्षकहरु मार्फत आर्थिक वर्ष २०८२/८३मा रु ६,५१,६९,७४४.३८ राजश्व संकलन भएको थियो । यस बर्ष नेपाली पर्यटक ४,७०,०५५ जना, सार्क देशका पर्यटक १,९९६ जना र अन्य विदेशी पर्यटक १०,४२५ जना गरी जम्मा ४,८२,४७६ जना पर्यटकहरुले निकुञ्जको भ्रमण गरेका थिए (तालिका २२) । आ.व २०८२/८३को पर्यटक सम्बन्धित विस्तृत विवरण अनुसूची १५ मा संलग्न गरिएको छ ।

तालिका १९ : पर्यटकहरुको सक्षिप्त विवरण

पर्यटक विवरण	पुरुष	महिला	जम्मा
नेपाली	२५१९३१	२१८१२४	४७००५५
अन्य मुलुक	५३४८	५०७७	१०४२५
सार्क मुलुक	११९२	८०४	१९९६
जम्मा	२५८४७१	२२४००५	४८२४७६

तालिका २० : आ.व. २०५१/०५२ साल देखि हाल सम्मको पर्यटक विवरण

सि.न.	आ.व.	पर्यटक संख्या	सि.न.	आ.व.	पर्यटक संख्या
१	२०५१/०५२	१०८५०	१७	२०६७/०६८	१४७९६३
२	२०५२/०५३	२३१००	१८	२०६८/०६९	१५४८४५
३	२०५३/०५४	२७०००	१९	२०६९/०७०	१६५९१०
४	२०५४/०५५	२२२००	२०	२०७०/०७१	१८०४६४
५	२०५५/०५६	२२१००	२१	२०७१/०७२	१३८०८४
६	२०५६/०५७	२०५३९	२२	२०७२/०७३	१४३३५२
७	२०५७/०५८	२३८२६	२३	२०७३/०७४	२०९७१७
८	२०५८/०५९	३००९४	२४	२०७४/०७५	२२८७४३
९	२०५९/०६०	३६८४८	२५	२०७५/०७६	१७४३३२
१०	२०६०/०६१	३९०८४	२६	२०७६/०७७	१०९२८९
११	२०६१/०६२	४४५००	२७	२०७७/०७८	९५४०७
१२	२०६२/०६३	४३८०४	२८	२०७८/०७९	१७२८०३
१३	२०६३/०६४	८३३८५	२९	२०७९/०८०	३३४१६६

सि.न.	आ.व.	पर्यटक संख्या		सि.न.	आ.व.	पर्यटक संख्या
१४	२०६४/०६५	७४४१८		३०	२०८०/०८१	३९२८८२
१५	२०६५/०६६	११११५६		३१	२०८१/०८२	३४८८९७
१६	२०६६/०६७	१६७८३०		३२	२०८२/०८३	४८२४७६

तालिका २१ : आ.व.२०८२/८३ को राजश्व विवरण

सि.न.	राजश्व शीर्षक	विवरण	जम्मा रकम	कैफियत
१	११४१९	बाँडफाड हुने बाहेक अन्य स्रोतबाट प्राप्त मूल्य अभिबृद्धि कर	७४६९६७६.३२	
२	१४१५१	सरकारी सम्पतिको वहालबाट प्राप्त आय	९७५.३०	
३	१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	२५०००.००	
४	१४२६४	वन क्षेत्रको अन्य आय	२१३०४६.८९	
५	१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	५२०४०.००	
६	१४३१३	धरौटी सदस्याहा	१६९६००.००	
७	१५१११	बेरुजू	५१०५०.००	
८	३३३६१	वन क्षेत्रको रोयल्टी	५७१८८३५५.८७	
		जम्मा	६५१६९७४४.३८	

तालिका २२ : आ.व. २०६४/०६५ साल देखि हाल सम्मको राजश्व विवरण

सि.नं	आ.व	राजस्व विवरण		सि.नं	आ.व	राजस्व विवरण
१	२०६४/०६५	३०८३३१८		११	२०७४/०७५	२४३६४४२५
२	२०६५/०६६	४६४६७०६		१२	२०७५/०७६	३३१११४१९
३	२०६६/०६७	५६७४५६७		१३	२०७६/०७७	२४९१९१८१
४	२०६७/०६८	६६२२३५७		१४	२०७७/०७८	१४१८४२०२
५	२०६८/०६९	६६२२३५७		१५	२०७८/०७९	२९४८८३८८.५९
६	२०६९/०७०	९४९०३५२		१६	२०७९/८०	४८१९५४२७.२४
७	२०७०/०७१	१०३११८३९		१७	२०८०/८१	६०९२१५२२.४५
८	२०७१/०७२	१६७३८७१५		१८	२०८१/८२	५३१७६६७९.०८
९	२०७२/०७३	१६१५९८४७		१९	२०८२/८३	६५१६९७४४.३८
१०	२०७३/०७४	२३४९०४७७				

अनुसूचि १
निकुञ्ज घोषणाको राजपत्र

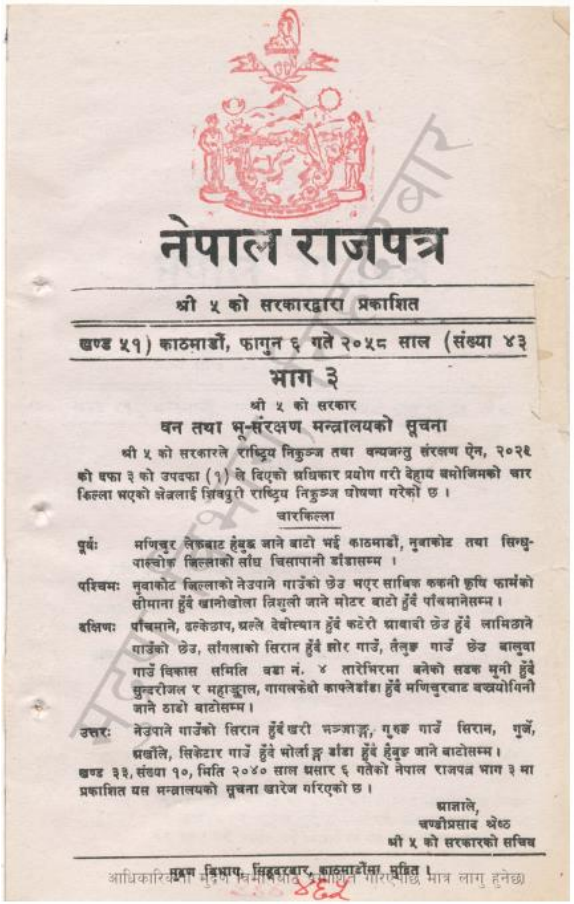

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५१) काठमाडौं, फागुन ६ गते २०५८ साल (संख्या ४३

भाग ३

श्री ५ को सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

श्री ५ को सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३ को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको चार किल्ला भएको क्षेत्रलाई शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा गरेको छ ।

चारकिल्ला

पूर्वः मणिचुर लेकबाट हेलम्बु जाने बाटो भई काठमाडौं, नुवाकोट तथा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको सीध चिसापानी डाँडासम्म ।

पश्चिमः नुवाकोट जिल्लाको नेउपाने गाउँको छेउ भएर साबिक ककनी कृषि फार्मको सीमाना हुँदै खानीखोला त्रिशुली जाने मोटर बाटो हुँदै पाँचमानेसम्म ।

दक्षिणः पाँचमाने, डल्केछाप, अल्ले देवीस्थान हुँदै कटेरी आबादी छेउ हुँदै लामिछाने गाउँको छेउ, साँगलाको सिरान हुँदै झोर गाउँ, तेलुङ्ग गाउँ छेउ बालुवा गाउँ विकास समिति वडा नं. ४ तारेभिरमा बनेको सडक मुनी हुँदै सुन्दरीजल र महाङ्काल, गागलफेदी काफलेडाँडा हुँदै मणिचुरबाट वज्रयोगिनी जाने ठाडो बाटोसम्म ।

उत्तरः नेउपाने गाउँको सिरान हुँदै खरी भञ्ज्याङ्ग, गुरुङ गाउँ सिरान, गुर्जे, अर्खौलि, सिकेटार गाउँ हुँदै भोर्लाङ्ग डाँडा हुँदै हेलम्बु जाने बाटोसम्म ।

खण्ड ३३, संख्या १०, मिति २०४० साल असार ६ गतेको नेपाल राजपत्र भाग ३ मा प्रकाशित यस मन्त्रालयको सूचना खारेज गरिएको छ ।

आज्ञाले,
चण्डीप्रसाद श्रेष्ठ
श्री ५ को सरकारको सचिव

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

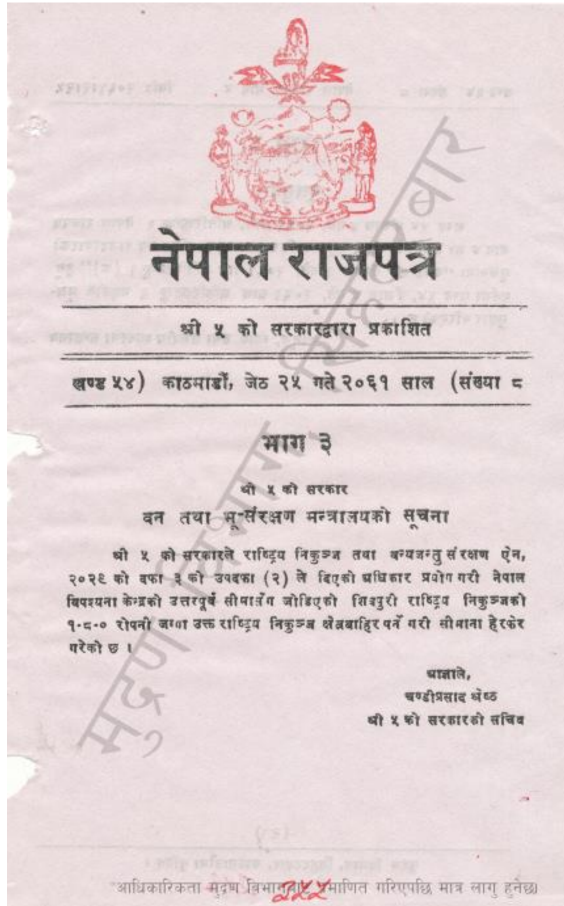

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५४) काठमाडौं, जेठ २५ गते २०६१ साल (संख्या ८

भाग ३

श्री ५ को सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

श्री ५ को सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३ को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल खिपश्यना केन्द्रको उत्तरपूर्व सीमान्तमा जोडिएको शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको १-८-० रोपनी जग्गा उक्त राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रबाहिर पर्ने गरी सीमाना हेरफेर गरेको छ ।

आज्ञाले,
चण्डीप्रसाद श्रेष्ठ
श्री ५ को सरकारको सचिव

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

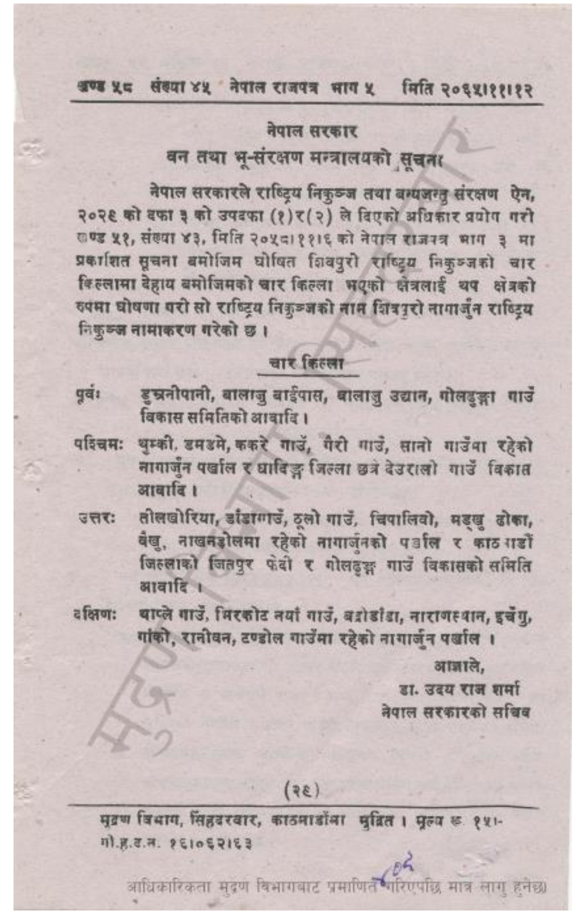

खण्ड ५८ संख्या ४५ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०६५।११।१२

नेपाल सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३ को उपदफा (१)र(२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी खण्ड ५१, संख्या ४३, मिति २०५८।११।६ को नेपाल राजपत्र भाग ३ मा प्रकाशित सूचना बमोजिम घोषित शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको चार किल्लामा देहाय बमोजिमको चार किल्ला भएको क्षेत्रलाई थप क्षेत्रको रुपमा घोषणा गरी सो राष्ट्रिय निकुञ्जको नाम शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामाकरण गरेको छ ।

चार किल्ला

पूर्वः डुम्रनीपानी, बालाजु बाईपास, बालाजु उद्यान, गोलढुङ्गा गाउँ विकास समितिको आवादि ।

पश्चिमः थुम्की, डमडमे, ककरे गाउँ, गैरी गाउँ, सानो गाउँमा रहेको नागार्जुन पर्खाल र धादिङ्ग जिल्ला छत्रे देउराली गाउँ विकास आवादि ।

उत्तरः तीलखोरिया, डाँडागाउँ, ठूलो गाउँ, चिपालिवो, मड्खु ढोका, बेंखु, नाखनडोलमा रहेको नागार्जुनको पर्खाल र काठमाडौं जिल्लाको जितपुर फेदी र गोलढुङ्गा गाउँ विकासको समिति आवादि ।

दक्षिणः बाप्ले गाउँ, मिरकोट नयाँ गाउँ, बडोडाँडा, नारागस्थान, इचंगु, गाँको, रानीवन, टण्डोल गाउँमा रहेको नागार्जुन पर्खाल ।

आज्ञाले,
डा. उदय राज शर्मा
नेपाल सरकारको सचिव

(२९)

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित । मूल्य रु. १५।-
गो.ह.द.न. १६।०६२।६३

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

अनुसूचि २

मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र

नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६५)   काठमाडौं चैत १५ गते, २०७२ साल   (संख्या ५०

भाग ५

नेपाल सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३क. ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको चारकि ला भएको ११८ वर्ग किलोमिटर ६१.क्षेत्रलाई शिवपुरीनागार्जुन- राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा गरेको छ ।

चार किल्ला

पूर्व: नुवाकोट जिल्ला, तलाखु गाउँ विकास समितिको पाटी भन्ज्याङबाट बाटैबाटो सान्दन टोल, हैबुङ महादेवस्थान माध्यामिक विधालय, गुरुङ गाउँ र सोती खोलाको दोभान हुँदै भोटेचौर गाउँ विकास समि..को मुल कुलो र मेलम्ची मार्ग जोडिने स्थानसम्म। त्यहाँबाट खवासे टोललाई भित्र पारी भुमेथान डाँडा र मेलम्ची जाने मोटर बाटैबाटो काठमाडौं जिल्ला चौकि भन्ज्याङ, छिरिङ खोला हुँदै घट्टेखोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट झुलेखोला हुँदै चौकी भन्ज्याङबाट धारा

भन्ज्याङ जाने बाटैबाटो धारा भन्ज्याङ, लामा नाच्ने डाँडा, शैले खोला हुँदै शंखरापुर र कागेश्वरी मनहरा नगरपालिकाको सिमानामा पर्ने मणिलिङ्गेश्वर महादेव खोला दोभानसम्म।

पश्चिम: काठमाडौं र धादिङ जिल्लाको सिमानामा पर्ने महेशनारायण खोलाबाट भीमढुङ्गा लामिडाँडा सडक हुँदै भन्ज्याङ पोखरीसम्म । त्यहाँबाट सिरानचौर खोला, घट्टे खोला, डाँडेबेसि हुँदै कोल्पु र नागडोल खोला दोभानसम्म ।त्यहाँबाट पुरानो गोरेटो बाटो हुँदै डाँडागाउँलाई भित्र पारी महालक्ष्मी मन्दिर हुँदै कोल्पु खोलाको पुलसम्म। त्यहाँबाट सिधै खोलैखोला काउले भन्ज्याङ, स्वाँरा खोला, थानसिङ गाउँको सिरान हुँदै ठुलो छहरे खोलामा थानपति जाने पुरानो बाटो जोडिएको स्थानसम्म।

उत्तर: नुवाकोट जिल्ला, थानपति गाउँ विकास समितिको ठुलो छहरे खोलाबाट थानपति जाने गोरेटो बाटैबाटो थानापति मन्दिर र मोक्तान गाउँ, कोटथोक गाउँलाई भित्र पारेर पाण्डे टोल जाने मोटर बाटैबाटो पाण्डे टोल, गुर्जे खोला दोभान र समुन्द्रादेवी मन्दिरसम्म। त्यसपछि लप्से खोला, मोहोरथोक घट्ट, देउराली चियानडाँडाको टुप्पोबाट सिके खोला र लिखु खोलाको नरसिंहघाट हुँदै तलाखु गाउँ विकास समिति को पाटी भन्ज्याङसम्म।

दक्षिण: काठमाडौं जिल्ला, शंखरापुर र कागेश्वरी मनहरा नगरपालिकाको सिमानामा पर्ने मणिलिङ्गेश्वर महादेव खोला दोभानबाट भोर्लेटार गाउँ जाने मोटर बाटैबाटो धुले पुल, गागलफेदीबाट नयाँपाटी जाने बागमती नदी पुल, नयाँपाटीको चण्डिकाश्वरी माध्यमिक विद्यालय हुँदै ढोका भन्ज्याङ र सुर्यमति खोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट सिधै कौडिलको डाँडाको सिरान हुँदै माईलो भोटेको ढुङ्गो, निलकण्ठ रुद्रेश्वर महादेव मन्दिर र खोल्सो हुँदै रुद्रेश्वर महादेव मन्दिरसम्म। त्यहाँबाट खोलैखोला माहादेवखोला पुल र जय भद्रकाली निम्न माध्यमिक विधालय ,ज्याम्ले खोला हुँदै मुहानपोखरी र तौलुङ जाने बाटो छुट्टिने दोसाँधसम्म। त्यहाँबाट

पन्चेश्वर महादेव मन्दिर, छोलिङ गुम्बा, विष्णुमती नदी हुँदै लुडे खोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट सिधै टोखा गणेश मन्दिर र सपनातिर्थ खोला भएर टोखा छहरे मार्ग हुँदै साङला जाने मोटर बाटोको दोसाँधसम्म। त्यहाँबाट जीतपुरफेदी जोड्ने मोटर बाटो हुँदै तीनपिप्ले बजार र थानागढी हुँदै कृष्ण प्रणामी मन्दिरसम्म। त्यहाँबाट ध्याम्पेखोलाको पुछार हुँदै फुँयालथोक गाउँलाई भित्र पारेर घारी खोल्सो हुँदै गोलढुङ्गाको नागार्जुन माध्यामिक विधालय र नागिन खोल्सी हुँदै लोलाङ पुल तरेर बाटैबाटो पुरानो गुहेश्वरी मन्दिर हुँदै लखः पातः निकुन्ज सिमानासम्म। त्यसपछि नागार्जुन नगरपालिकाको निकुन्ज सिमानामा रहेको टौडल सिद्धी गणेश मन्दिरबाट मोटर बाटो हुँदै डल्लेको चोक, नसिढोकाको दोबाटो, तीनघरे तल्लो चोक, गैरीगाउँ, हलचोक हुँदै सिधै भद्रमती खोलाको कल्भर्ट र त्यस खोलैखोला माथितर्फ डाँडागाउँबाट जोडिने खोल्सोसम्म। त्यहाँबाट सिधै माथि खोल्सो हुँदै सेतो गुम्बा जाने मोटर बाटोसम्म। त्यहाँबाट वन क्षेत्र र आवादी जमिनको सिमाना हुँदै साखाहिटी खोल्सोसम्म। त्यहाँबाट मोटर बाटैबाटो सिद्धेश्वर महादेव मन्दिर हुँदै भीमढुङ्गा भीमसेनस्थान मन्दिर र भीमढुङ्गा लामिडाँडा सडक महेश नारायण खोलामा जोडिएको स्थानसम्म ।

आज्ञाले,
उदय चन्द्र ठाकुर
नेपाल सरकारको सचिव

अनुसूची ३

आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना

१. आर्थिक बर्ष : २०८२/८३

२. बजेट उपशीर्षक न.: ३२९०३१०१

३. मन्त्रालयः कृषि, वन तथा पर्यावरण

४. कार्यक्रम/आयोजनाको नामः राष्ट्रिय निकुन्ज तथा आरक्ष आयोजना

५. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नामः विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ

६. यस अवधिको बजेट रु : ९०३.७

७ यस अवधिको खर्च रकम र प्रतिसतः ७८६.७५ ८७.०६

८ चालु आ.ब.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिसतः ७८६.७५ ८७.०६

९ कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अबधि सम्मको

१० आयोजनाको शुरुदेखि यस अबधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिसत : ८७.१०

११ आयोजनाको कुल अवधि मध्य बितेको समय प्रतिसतमा :

रकम (रु लाखमा)

क्र.स.	क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाइ	बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
				परिणाम	भार	बजेट	परिणाम	भार	बजेट
अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु									
११.३.७.४	डेस्कटप कम्प्युटर खरिद	३११२२	सेट	१	०.०८	०.७४	१.००	०.०८	०.७३
११.३.७.५	प्रिण्टर खरिद	३११२२	वटा	१	०.०५	०.४६	१.००	०.०५	०.४६
११.४.५.२	पर्यटक पदमार्ग निर्माण	३११५१	कि. मि.	५	१.११	१०	५.००	१.१	९.९२
११.४.७.३	कलभर्ट निर्माण	३११५१	वटा	१	०.२२	२	१.००	०.२२	२.००

११.४.१६.१	खानेपानी निर्माण (पाईप जडान)	३११५६	वटा	३	०.१७	१.५	३.००	०.१७	१.५०
११.४.१६.१६	खानेपानी मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापन	३११५६	वटा	१	०.४९	४.४५	१.००	०.४६	४.१६
११.४.१७.६१	पर्यटक विश्रामस्थल निर्माण	३११५७	वटा	१	०.७७	७	१.००	०.७५	६.७५
११.४.२२.३	साईनबोर्ड /सूचना बोर्ड निर्माण	३११५९	वटा	९	०.३	२.७	९.००	०.३	२.६९
११.५.५.५	पर्यटक मार्ग मर्मत तथा स्तरोन्नती	३११७१	कि. मि.	३	०.६७	६.०७	३.००	०.६६	६.००
११.५.२२.३	पोष्ट भवन मर्मत	३११७१	वटा	४	०.४४	४	४.००	०.४३	३.८८
११.५.२२.५	सूचना केन्द्र मर्मत	३११७१	वटा	१	०.५५	५	१.००	०.५५	४.९५
११.५.२२.१०	शौचालय मर्मत	३११७१	वटा	३	०.१७	१.५	३.००	०.१७	१.५०
११.५.२२.११	बिजुली वाइरिंग मर्मत	३११७१	वटा	१	०.०६	०.५	१.००	०.०६	०.५०
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				५.०८	४५.९२		४.९८	४५.०४
आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु									
२.९.४.४	संरक्षणमा खटिने संरक्षित क्षेत्रका कर्मचारीहरुको जोखिम वीमा प्रिमियम खर्च	२२२१४	जना	११३	०.३१	२.८३	११३.००	०.२७	२.४५
२.७.२१.१०	चोरी शिकार नियन्त्रण स्विप अपरेसन	२२५२२	पटक	१२	०.२४	२.१६	१२.००	०.२४	२.१६

२.७.२१.१७	पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन (सरसफाई)	२२५२२	पटक	१२	०.३	२.७	१२.००	०.३	२.७०
२.७.२१.२८०	वन डढेलो व्यवस्थापन	२२५२२	प्याकेट	१	०.३	२.७	१.००	०.३४	२.७०
२.७.२१.२८१	टुहुरा तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन	२२५२२	महिना	७	०.०७	०.६३	७.००	०.०७	०.६३
२.७.२७.६	वन्यजन्तु सप्ताह (१-७ वैशाख)	२२५२९	पटक	१	०.११	१	१	०.११	१
७.२.८.२४	वन्यजन्तुबाट हुने क्षतीको राहत सहयोग	२७२१२	निरन्तर	२	३.३२	३०	२.००	३.३२	३०.००
७.२.८.२४	वन्यजन्तुबाट हुने क्षतीको राहत सहयोग	२७२१२	निरन्तर	१	७.७५	७०	१.००	७.७४	६९.९०
	ख) चालु कार्यक्रमको खर्च				१२.४०	११२.०२		१२.३८	१११.५४
	ग) अन्य चालु (प्रशासनिक) खर्च				८२.५२	७४५.७१		६९.७४	६३०.१७
	कुल जम्मा खर्च				१००.००	९०३.६५		८७.१०	७८६.७५

अनुसूचि ४

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग आयोजना

१. आर्थिक बर्ष : २०८२/८३

२. बजेट उपशीर्षक न.: ३२९०३०११३

३. मन्त्रालयः कृषि, वन तथा पर्यावरण

४. कार्यक्रम /आयोजनाको नामः राष्ट्रिय निकुन्ज तथा आरक्ष आयोजना

५. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नामः विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ

६. यस अवधिको बजेट रु : ९८.५०

७ यस अवधिको खर्च रकम र प्रतिसतः ७६.३२ ८७.६३

८ चालु आ.ब.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिसतः ७६.३२ ८७.६३

९ कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अबधि सम्मको

१० आयोजनाको शुरुदेखि यस अबधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिसत : ८७.६५

११ आयोजनाको कुल अवधि मध्य बितेको समय प्रतिसतमा :

रकम (रु लाखमा)

क्र.स.	क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाइ	बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		
				परिणाम	भार	बजेट	परिणाम	भार	बजेट
अ) कार्यक्रमहरु									
४.५.३.६४	डढेलो नियन्त्रण तालिम सामाग्री हस्तान्तरण	२६४१२	सेट	४	१२.१८	१२.	४.००	१२.१८	१२.००
४.५.३.६५	मध्यवर्ती सामुदायिक वन विधान कार्ययोजना निर्माण	२६४१२	वटा	२०	१०.१५	१०.	११.००	५.५८	५.५०
४.५.३.६६	समुहका पदाधिकारी लाई बचत सम्बन्धित तालिम/ छपाई	२६४१२	पटक	११	१०.१५	१०	१०.००	९.२२	९.०८
४.५.३.६८	दिवस समारोह	२६४१२	पटक	४	२.०३	२	४.००	१.५४	१.५२

४.५.३.६९	कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्यांकन	२६४१२	पटक	१	१.८३	१.८	१.००	१.८३	१.८०
४.५.३.७०	आयआर्जन तथा सीप विकास तालिम	२६४१२	समूह	११	११.१७	११.	१०.००	१०.१५	१०.००
५.१.७.१०८१	उपभोक्ता समितिको विधान कार्ययोजना निर्माण/पुननिर्माण	२६४१२	वटा	११	२.२३	२.२०	०.००	०.	०.००
५.१.७.३४४	संरक्षण सम्बन्धि स्कुल शिक्षा कार्यक्रम	२६४१२	पटक	११	६.०९	६.	१०.००	५.५३	५.४५
५.१.७.९२६	प्रशासनिक खर्च	२६४१२	पटक	४	१०.०५	९.९	४.००	१०.०५	९.९०
५.१.७.९७९	वन संरक्षण कार्यक्रम	२६४१२	वटा	११	५.०८	५	१०.००	४.६१	४.५४
५.१.७.९८१	भूक्षय तथा पहिरो रोकथाम नियन्त्रण कार्यक्रम	२६४१२	वटा	६	१०.०५	९.९	६.००	९.६४	९.५०
५.१.७.९८२	धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र सुधार तथा व्यवस्थापन	२६४१२	वटा	७	१०.१५	१०.	६.००	८.४८	८.३५
५.१.७.९८४	होमस्टो तथा पर्यटन प्रवर्दन सहयोग	२६४१२	पटक	१	८.८३	८.७	१.००	८.८३	८.७०
	जम्मा			१०२	१००.	९८.५	७७.	८७.६५	८६.३४

अनुसूचि ५

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको सांगठनिक ढाँचा

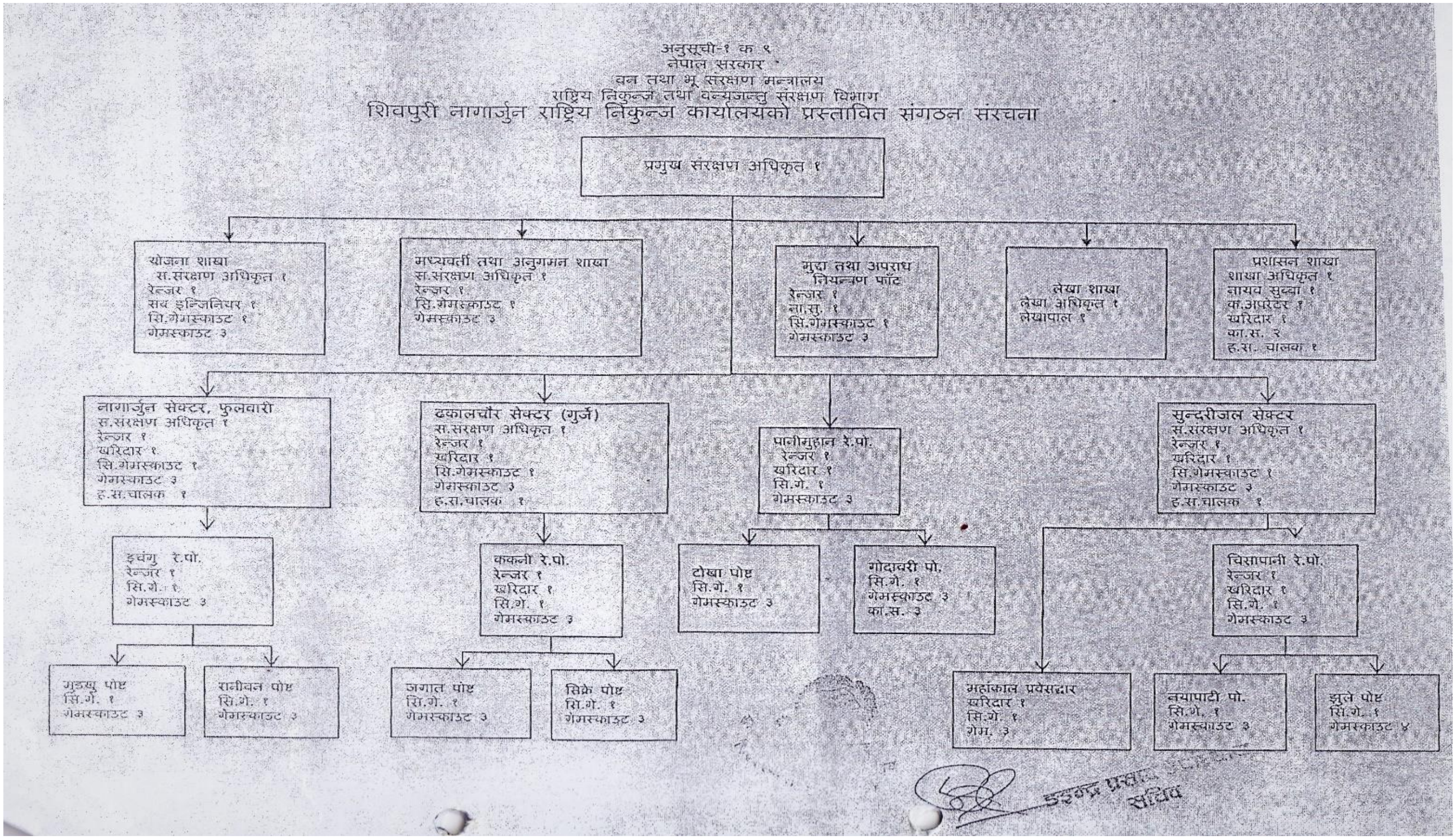

अनुसूचि ६

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको स्वीकृत कर्मचारी दरवन्दी विवरण

क्रस	पद नाम	श्रेणी वा तह	सेवा	समूह	दरवन्दी	पदपूर्ति	रिक्त	कैफियत
१	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	रा.प. द्वितिय	नेपाल वन सेवा	नेसनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	१	१	०	
२	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतिय	नेपाल वन सेवा	नेसनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	५	५	०	
३	लेखा अधिकृत	रा.प. तृतिय	नेपाल प्रशासन	लेखा	१	१	०	
४	शाखा अधिकृत	रा.प. तृतिय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	१	०	
५	नायब सुब्बा	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	१	०	
६	नायब सुब्बा (कानून)	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल न्याय सेवा	कानून	१	१	०	
७	लेखापाल	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	लेखा	१	१	०	
८	रेञ्जर	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल वन सेवा	नेसनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	१०	९	१	
९	कम्प्यूटर अपरेटर	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल विविध सेवा		१	१	०	
१०	सव ईन्जिनियर	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल/जनरल	१	०	१	
११	खरिदार	रा.प.अनं.द्वितिय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	८	७	१	
१२	सिनियर गेमस्काउट	रा.प.अनं.द्वितिय	नेपाल वन सेवा	नेसनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	१६	१६	०	
१३	सि. गेमस्काउट	रा.प.अनं. तृतीय	नेपाल वन सेवा	नेसनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	३	०	३	
१४	गेमस्काउट	श्रेणीविहिन	नेपाल वन सेवा	नेसनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	५७	३७	२०	
१५	हलुका सवारी चालक	श्रेणीविहिन	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल	४	३	१	करार सेवावाट पदपूर्ती
१६	कार्यालय सहयोगी	श्रेणीविहिन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	५	५	०	करार सेवावाट पदपूर्ती
	जम्मा				११६	९०	२६	

अनुसूचि ७

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा पश्चात्का कार्यालय प्रमुखहरुको नामावली

क्र.स	पद	नाम, थर	अवधि	कैफियत	
			देखि	सम्म	
१	निमित्त प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री वेद कुमार ढकाल	२०५८।११।०६	२०५९।०२।१३	काज
२	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री फणिन्द्रराज खरेल	२०५९।०२।१४	२०६१।१२।१५	
३	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री मेघ वहादुर पाण्डे	२०६१।१२।१६	२०६४।०५।०६	
४	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री पुरन भक्त श्रेष्ठ	२०६४।०५।०९	२०६५।१०।०३	
५	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री तुलसीराम शर्मा	२०६५।१०।०५	२०६५।१२।०५	काज
६	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री पुरन भक्त श्रेष्ठ	२०६५।१२।०६	२०६६।०३।१९	
७	निमित्त प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री मनोज कुमार शाह	२०६६।०३।२१	२०६६।०८।२७	
८	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री गोपाल प्रकाश भट्टराई	२०६६।०८।२८	२०७१।०५।३०	
९	का.मु. प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री किशोर कुमार मेहता	२०७१।०७।०९	२०७२।०५।०२	
१०	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री कमलजङ्ग कुँवर	२०७२।०६।२७	२०७५।०८।०३	
११	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री डिल बहादुर पुर्जा पुन	२०७५।०८।०९	२०७७।०७।१४	
१२	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल	२०७७।०७।१७	२०८०।०२।२२	
१३	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	डा. गणेश पन्त	२०८०।०२।२२	२०८१।०६।२३	
१४	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	श्री डिल बहादुर पुर्जा पुन	२०८१।०७।०१	२०८३।०१।२८	
१५	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	श्री विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ	२०८३।०१।३०		

अनुसूचि ८

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ मा कार्यरत कर्मचारीको दरबन्दी अनुसार नामावली

क्र.सं.	संकेत नं.	कर्मचारीको नाम/थर	कर्मचारीको स्थायी ठेगाना	पद	श्रेणी/तह	कैफियत
१	१९२५३०	श्री विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ	रामपुर न.पा.-04, पाल्पा	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	रा.प. द्वितीय	
२	१७९७९३	श्री राम एकवाल दास	पिपरा गा.पा.-01, महोत्तरी	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	
३	१८५२२८	श्री शिवलाल गैरे	भरतपुर —७, चितवन	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	
४	२०३६२७	श्री अमृत शर्मा	माछापुछ्रे गा.पा.-4, कास्की	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	
५	२२५५२३	श्री कैलाश कोइराला	गोलन्जोर-3, सिन्धुली	शाखा अधिकृत	रा.प. तृतीय	
६	२४५७२९	श्री मन्दिप पंगेनी	वालिङ-10, स्याङ्जा	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	काज
७	२०३३७१	श्री मान बहादुर खड्का	फेदाप गा.पा.-01, तेह्रथुम	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	
८	२१९९६५	श्री कान्ति कंडेल	गेरुवा गा.पा. मनाऊ—६, बर्दिया	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	
९	२४७२३३	श्री प्रकाश पौडेल	बेनी-05, म्याग्दी	लेखा अधिकृत	रा.प. तृतीय	
१०	२०५२३१	श्री अमृत भण्डारी	इटहरी-05, सुनसरी	लेखापाल	रा.प. अनं प्रथम	
११	२१५३६५	श्री पुष्कर राज बस्नेत	तुल्सीपुर उपमहानगरपालिका-14, दाङ	कम्प्युटर अपरेटर	रा.प. अनं प्रथम	
१२	२४६६१३	श्री पोम नारायण जि.एम.	मदाने गा.पा.-02, गुल्मी	नायब सुब्बा	रा.प. अनं प्रथम	
१३	२५२४१४	श्री विगन कुमार शाह	कटहरिया न.पा.-05, रौतहट	नायब सुब्बा	रा.प. अनं प्रथम	
१४	१२१८७३	श्री रमेश बस्नेत	बराहक्षेत्र न.पा.-02, सुनसरी	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	
१५	२१९८६०	श्री शेर बहादुर थापा	बिरुवा गा.पा.-04, स्याङ्जा	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	

१६	२३०९३६	श्री सुमन भण्डारी	बुढानिलकण्ठ न.पा.-02, काठमाण्डौं	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	
१७	२४४३६७	श्री कुशुम सारु	इस्मा गा.पा.-01, गुल्मी	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	
१८	२१९७६६	श्री अमृता पुडासैनी	भिमफेदी गा.पा.-05, मकवानपुर	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	काज
१९	२१९५२१	श्री विजू पौडेल	ब्यास न.पा.-05, तनहुँ	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	
२०	२१६४९५	श्री लक्ष्मी राई	जुभिङ, सोलुखुम्बु	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	अध्ययन बिदा
२१	१७३५४५	श्री सुम्जुङ्ग लामा	भोटखोला गा.पा.-02, संखुवासभा	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	
२२	२२९८८१	श्री दिपक कुमार चन्द	भेरी न.पा.-5 जाजरकोट	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	
२३	२१२०९६	श्री किना के.सी.	जामुने-05, तनहुँ	रेञ्जर	रा.प. अनं प्रथम	
२४	२०५१२८	श्री ऋषिकेश तिवारी	जलेश्वर न.पा.-04, महोत्तरी	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	
२५	२३१३५४	श्री लक्ष्मी आचार्य	सन्धिखर्क न.पा.-11, अर्घाखाँची	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	
२६	२४६२२९	श्री आशिष अधिकारी	बेनीघाट रोराङ गा.पा.-10, धादिङ	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	
२७	२३०४६०	श्री विपना राई	च्यानडाडा-0, खोटाङ	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	
२८	२४८२७२	श्री ममता चन्द	मुसिकोट न.पा.-09, रुकुम पश्चिम	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	
२९	२२९३५९	श्री हरि प्रसाद भुसाल	मदाने गा.पा.-02, गुल्मी	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	
३०	२४८२६६	श्री पुजा लामिछाने	सुनवल न.पा.-03, नवलपरासी पश्चिम	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	काज
३१	२४५५३६	श्री भैरव बहादुर शाही	गोला, बर्दिया	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
३२	२३०९६९	श्री आयुस्मा कुमारी पहाडी	दुधौली न.पा.-04, सिन्धुली	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
३३	२३०१९४	श्री निसन राई	दिप्रुङ चुईचुम्मा गा.पा. 2, खोटाङ	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
३४	२३००२१	श्री लेखराज राई	च्यास्मिटार, खोटाङ	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	

३५	२३०९५५	श्री तिर्थराज छत्याल	अदानचुली गा.पा.- 05, हुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
३६	२३२७२७	श्री रोशन चौलागाई	चन्दननाथ न.पा. - 4, जुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
३७	२३००२५	श्री गायत्री मण्डल	जनकपुर 18 धनुषा महुवा	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
३८	२३०४६३	श्री शशिकला राई	रावाबेशी गा.पा. ६, खोटाङ	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
३९	२३२१९२	श्री अर्जुन प्रसाद गौतम	सिथौंली, सिन्धुली	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
४०	२३४५४२	श्री तुलसा मगर	चन्दननाथ न.पा.-04, जुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
४१	२३२९११	श्री भगवती चौलागाई	गुठीचौर गा.पा. ५, जुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
४२	२२४०८६	श्री जीवन तामाङ्ग	सुनकोशी गा.पा.-05, आखलढुङ्गा	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
४३	२३४५४०	श्री राज कुमार न्यौपाने	गुठीचौर गा.पा. -4, जुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
४४	२३२९१२	श्री अविनाश कुमार पाल	स. धमौरा, रौतहट	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
४५	२००३५६	श्री मिन बहादुर लोहार	मननपा, कन्चनपुर	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	
४६	२३०१८६	श्री सरस्वती घिमिरे	कालेश्वर-07, ललितपुर	सिनियर गेमस्काउट	रा.प. अनं. द्वितीय	कामकाज
४७	१२२९२२	श्री हरिकृष्ण फुयाल	तारकेश्वर न.पा.-05, काठमाण्डौं	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
४८	१५६१९७	श्री पदम बहादुर राई	महाकुलुङ गा.पा. 3, सालेखुम्बु	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
४९	२००९७३	श्री जुनुमाया लामा	शिवपुरी गा.पा. ६, नुवाकोट	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५०	२३०९६४	श्री गंगा देवी भक्री	चन्दननाथ गा.पा.-01, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५१	२३०९९०	श्री आशिष न्यौपाने	बिराट, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५२	२३०८९०	श्री प्रविन राई	हलेसी तुवाचुङ न.पा.-08, खोटाङ	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५३	२३०८०८	श्री कर्णविर वि.सि.	सिम्ली, रुकुम	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	

५४	२३०४५५	श्री टिकामाया आले थापा	माने भञ्याङ गा.पा.-09, ओखलढुङ्गा	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५५	२५१२७५	श्री अमृत बुढा	तातोपानी गा.पा.-02, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	कामकाज
५६	२२९४८३	श्री कविराज बोहरा	रिलु, बझाङ	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५७	२३१०५३	श्री छविन्दा दाहाल	बराहक्षेत्र, सुनसरी	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५८	२३१०७१	श्री प्रकाश कार्की	दिक्तेल न.पा.- 13, खोटाङ	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
५९	२३०८०५	श्री विष्णु कार्की	कोटडाँडा, मुगु	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६०	२३०९६६	श्री इन्द्रमाया नगरकोटी	तारकेश्वर न.पा.-04, काठमाण्डौं	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६१	२३०९५९	श्री सुरेन्द्र लामा	बुढानिलकण्ठ न.पा.-01, काठमाण्डौं	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६२	२३११८९	श्री मनिराज सुनुवार	खिजी देम्वा, ओखलढुङ्गा	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६३	२३१२५६	श्री स्वयम प्रकाश मल्ल	कुशे गा.पा.-05, जाजरकोट	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६४	२३१३३९	श्री मन कुमारी सोती	बिरेन्द्रनगर न.पा.-05, सुर्खेत	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६५	१६०९८७	श्री याम कुमारी विष्ट	मकालु गा.पा.-06, संखुवासभा	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६६	२३१३२१	श्री उपार सिंह लामा	सीमकोट गा.पा.-04, हुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६७	२३१०२८	श्री कपिल भण्डारी	लालबन्दी न.पा.-15, सर्लाही	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६८	२२९४९२	श्री विवेक चौधरी	हरिपुर न.पा.-07, सर्लाही	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
६९	२३१३१६	श्री ईन्दल राय यादव	बरहथवा न.पा.-04, सर्लाही	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७०	२३१०२४	श्री सर्वजित कुमार यादव	बल्हा कठाल, धनुषा	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७१	२३१३५०	श्री दुर्गा के.सी.	नारायण नगरपालिका-06, दैलेख	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७२	२३०८९७	श्री सुमन मगर	दिक्तेलरुपाकोट मझुवागढी न.पा.-3, खोटाङ	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	

७३	२३११७९	श्री मेहर राई	सभापोखरी गा.पा.-02, संखुवासभा	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७४	२३०८७४	श्री सञ्जिव तामाङ्ग	ककनी गा.पा.-05, नुवाकोट	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७५	२३१२७९	श्री अंगिता राई	महाकुलुङ गा.पा. -1, सालेखुम्बु	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७६	२५११०६	श्री देवी महतारा	पातारासी गा.पा.-06, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७७	२५१०९८	श्री दिपक थापा	सार्केगाड गा.पा.-04, हुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७८	२५११०५	श्री विशाल आचार्य	चन्दननाथ न.पा.-02, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
७९	२५११०१	श्री मयश उपाध्याय	चन्दननाथ न.प.-09, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
८०	२५१०९९	श्री बिमला हमाल	तातोपानी गा.पा.-04, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
८१	२५११०२	श्री निर्मल डाँगी	सानीभेरी-09, रुकुम पश्चिम	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
८२	२५१६७७	श्री जीवन खड्का	तातोपानी गा.पा.-6, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	कामकाज
८३	२५१२४७	श्री निर्मला आचार्य (काज)	सिंजा गा.पा.- 1, जुम्ला	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	काज
८४	२३०९८१	श्री कर्मदावा भोटे	भोटखोला, संखुवासभा	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
८५	२३०९०७	श्री लोक बहादुर के.सी.	मुसिकोट-03, रुकुम	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
८६	२३०८१९	श्री प्रेम बहादुर बोहरा	मुसिकोट-01, रुकुम	गेमस्काउट	श्रेणिविहिन	
८७	करार	श्री गोपाल बस्नेत	बुढानिलकण्ठ न.पा.-01, काठमाण्डौं	कार्यालय सहयोगी	श्रेणिविहिन	
८८	करार	श्री दिपेन्द्र भण्डारी	बुढानिलकण्ठ न.पा.-01, काठमाण्डौं	कार्यालय सहयोगी	श्रेणिविहिन	
८९	करार	श्री सुनमाया स्याङ्तान	बज्रयोगिनी-08, काठमाण्डौं	कार्यालय सहयोगी	श्रेणिविहिन	
९०	करार	श्री कुलदिप लामिछाने	गोरखा न.पा.-08, गोरखा	कार्यालय सहयोगी	श्रेणिविहिन	
९१	करार	श्री सुजन पुन	जलजला-5, पर्वत	कार्यालय सहयोगी	श्रेणिविहिन	
९२	करार	श्री निरज चौधरी	धनगढी उ.म.न.-07, कैलाली	ह.स.चा.	श्रेणिविहिन	

९३	करार	श्री सूर्यलाल चौधरी	बारबर्दिया न.पा.-07, बर्दिया	ह.स.चा.	श्रेणिविहिन	
९४	करार	श्री राम लामा तामाङ	मेलम्चि न.पा.-05, सिन्धुपाल्चोक	ह.स.चा.	श्रेणिविहिन	

अनुसूचि ९

आ.व. २०८२/८३ मा खानेपानी मर्मतको अनुमती विवरण

क्र. स.	खानेपानी उपभोक्ता समिति/ आयोजनाको नाम	ठेगाना			अनुमति प्रदान गरेको मिति			लाभान्वित घरधुरी संख्या	नयाँ / मर्मत	जी. पी. एस.		कैफियत
		जिल्ला	पालिका	वडा नं.	साल	महिना	गते			x	y	
१	शाही टोल खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बूढानीलकण्ठ	५	२०८२	५	२९	५०	निर्माण	३३७९१८	३०७५४७६	
२	पासिकोट खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बूढानीलकण्ठ	५	२०८२	५	१९		मर्मत	३३७६९५	३०७३८१३	
३	पाण्डावाङ खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बूढानीलकण्ठ	२	२०८२	८	२३		निर्माण	३३९९७४	३०७३३७७	म्याद थप
४	भिमसेन स्थान खानेपानी योजना उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	गोकर्णेश्वर	२	२०८२	९	१४	६०	इन्टेक मर्मत	३४२५७७	३०७२१६३	
५	डाँडागाउँ(डाँडाथोक)खानेपानी आयोजना तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	सिन्धुपाल्चोक	मेलम्ची	१	२०८२	९	१४		मर्मत	३४९६९९	३०७५०६४	
६	सिम्खडा गाउँ खानेपानी योजना उपभोक्ता समिति	धादिङ	धुनिवेसी	१	२०८२	१०	४		निर्माण	२७.७७६	८५.२६४	

७	छाप टुसाल खानेपानी व्यवस्थापन समिति	काठमाण्डौ	बूढानीलकण्ठ	५	२०८२	१२	२		निर्माण	२७.७८२८	८५.३५०७३५	फिल्टर प्लान
८	बाटुलेसिम खानेपानी व्यवस्थापन समिति	काठमाण्डौ	गोकर्णेश्वर	३	२०८२	१२	८	३००	मर्मत	३४२०९८	३०७२४७५	
९	नेपालथोक खानेपानी उपभोक्ता तथा सरसफाई समिति	काठमाडौं	तारकेश्वर	२	२०८२	१२	१२		निर्माण	२७४८११	८५१८५५.१	
१०	घमाइलो माखलो टोल खानेपानी उपभोक्ता समिति	नुवाकोट	ककनी	५	२०८३	१	२		निर्माण	३३१३५१	३०७७५३४	
११	जम्बुडाँडा खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	तारकेश्वर	२	२०८३	१	८		निर्माण	३२९१२	३०७५६३६	
१२	लक्ष्मीपुर खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	तारकेश्वर	१	२०८३	१	१४		निर्माण	३३३८७३	३०७६५१८	खानेपानी संकलन ट्यांकी
१३	तामाङ बस्ती खानेपानी पूर्वाधार निर्माण उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	टोखा	१	२०८३	१	१४		निर्माण	३३५९५९	३०७६५४४	खानेपानी संकलन ट्यांकी
१४	गलमटी खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	गोकर्णेश्वर	२	२०८३	१	२३		मर्मत	३४४००५	३०७३००३	खानेपानी पाइपलाइन विछ्याउने(म्याद थप)
१५	ठुलो खोला खानेपानी निर्माण उपभोक्ता समिति	नुवाकोट	ककनी	१	२०८३	१	२३		मर्मत	३३३६८८	३०७५८७१	इन्टेक तथा पाइपलाइन मर्मत

१६	गागलफेदी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	कागेश्वरी मनोहरा	१	२०८३	२	१३		निर्माण	३४७४८६	३०७१५२५	खानेपानी शद्धिकरण संरचना
१७	ओखेनीचौर खानेपानी उपभोक्ता समिति	सिन्धुपाल्चोक	मेलम्ची	३	२०८३	२	१३	१५	निर्माण	३४८८२६	३०७५४८०	
१८	भिमसेन स्थान ट्रस निर्माण उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	गोकर्णेश्वर	२	२०८३	२	१३	३००	मर्मत	३४२४५९	३०७४१५८	
१९	नयाँपाटी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	गोकर्णेश्वर	१	२०८३	२	२९	३००	मर्मत	३४५०१६	३०७२८१६	
२०	जलुकेनी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	नुवाकोट	ककनी	१	२०८३	३	४		मर्मत	२७.८००५	८५.२८३९४९	
२१	धोविढंगा तल्लो भंगाल खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाडौं	बुढानीलकण्ठ	२	२०८३	३	८		मर्मत	३४०८१८	३०७३६३२	पाइपलाइन जडान मात्र
२२	मेलम्ची २ एक घर एक धारा खानेपानी आयोजना उपभोक्ता समिति	सिन्धुपाल्चोक	मेलम्ची	२	२०८२	९	२२		मर्मत	३५०२२४	३०७४६७४	
२३	बुद्धटोल खानेपानी उपभोक्ता समिति	नुवाकोट	ककनी	५	२०८३	१	२		निर्माण	३३०७००	३०७६९६१	

अनुसूचि १०

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका पदमार्गहरुको विवरण

क्र.सं.	मार्ग	पुग्न लाग्ने समय (पैदल)	कैफियत
१	पुरै अग्नी रेखा	५ दिन	शिवपुरी पर्वत श्रृङ्खला परिक्रमा
२	ककनी - जगात - शिवपुरी चुचुरो - चिसापानी	२ दिन	
३	पाँचमाने - तारकेश्वर - धौलेश्वर	४ घण्टा	
४	जगात - गुर्जे - लिपिकोट - बिष्णुपादुका - पानीमुहान	६ घण्टा	
५	गुर्जे - डाँडागाउँ - विष्णुपादुका - ढोका भञ्याङ - शिवपुरी	५ घण्टा	
६	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - ढोका भञ्याङ - शिवपुरी	४ घण्टा	
७	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - पानीमुहान - नागी गुम्बा -सुन्दरीजल	६ घण्टा	
८	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - सिक्रे	५ घण्टा	
९	पानीमुहान - ढोका भञ्याङ - सिक्रे	५ घण्टा	
१०	पानीमुहान - ढोका भञ्याङ - शिवपुरी चुचुरो	४ घण्टा	
११	पानीमुहान - हेलिप्याड - देउराली - वागद्वार - शिवपुरी	४ घण्टा	
१२	पानीमुहान - हेलिप्याड - नागी गुम्वा - मुदेउराली - वागद्वार - शिवपुरी चुचुरा	४ घण्टा	

१३	सुन्दरीजल -मणिचुड -धाप- चिसापानी	६ घण्टा	चिसापानी हुँदै गोल्फुभञ्ज्याङ कुटुमसाङ गोसाइकुण्ड वा हेलम्बु (लाम्टाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज) जान सकिने
१४	सुन्दरीजल- मुलखर्क (धाप - चिसापानी	५ घण्टा	
१५	सुन्दरीजल- मुलखर्क - धाप - चिसापानी - चगाउँ - पाटेश्वारा - गुर्जे भञ्ज्याङ	३ दिन	
१६	फूलवारी गेट - रानीवन (जामाचो (नागार्जुन चुचुरो)	५ घण्टा	अग्नी रेखाको मार्ग
१७	फूलवारी गेट - जामाचो	३ घण्टा	
१८	मुड्खु - छत्रेदेउराली (ऐनडाँडा - जामाचो	५ घण्टा	
१९	मुड्खु- स्वाना गाउँ - छत्रेदेउराली	३ घण्टा	

अनुसूचि ११

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश गर्दा लाग्ने प्रवेश शुल्कको विवरण

राजपत्रको खण्ड ६८, काठमाडौं, असोज २९ गते, २०७५ साल (संख्या ३४) भाग ३ को सुचना अनुसार

Published in Nepal Gazettes Section 68, dated 15 October 2018, Number 34

राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश शुल्क सम्वन्धी विवरण (National Park Entry Fee Rates)

क.सं.	विवरण	दस्तुर (रु.)	Rate (Rs)
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश दस्तुर (National Park Entry Fee), प्रति व्यक्ति/प्रति प्रवेश/प्रति दिन (Per Person/Per Entry/Per Day)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	१००।-	100
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	६००।-	600
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१०००।-	1000
२	सवारी साधन दस्तुर (Vehicle Entry Fee), प्रति सवारी/प्रति पटक (Per Vehicles/ Per Times)		
(क)	सुविधा प्राप्त बाटोको लागि		
(अ)	सार्वजनिक यातायात, मिनि बस, माइक्रो बस, ट्याक्सी (Public Vehicles,Mini Bus,Micro Bus,Taxi)	३०।-	30
(आ)	ट्रक, मिनि ट्रक, ट्रयाक्टर, लरी (Truck,Mini Truck,Tractor,Lorry)	५०।-	50
(इ)	डोजर, रोलर, क्रेन आदि (Doser,Roller,Crane etc.)	७५।-	75
(ख)	सुविधा प्राप्त बाटो बाहेक अन्य बाटोका सवारी साधनको लागि (प्रवेश शुल्क बाहेक)		
(अ)	मोटरसाइकल, स्कुटर (Motorcycle,Scooter)	१५०।-	150
(आ)	निजी कार, जीप, भ्यान, ट्याक्सी (Private Car,Jeep,Van,Taxi)	३५०।-	350
(इ)	माइक्रो बस, मिनि ट्रक, बस, ट्रक (Micro Bus, Mini Truck, Bus, Truck)	५००।-	500

(ई)	वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयहरु, कुटनीतिक नियोगका झण्डा भएका सवारी साधन, सुरक्षा निकायहरु, जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरु, बारुण यन्त्र र एम्बुलेन्स बाहेक सबै सरकारी संस्थान, गैर सरकारी संघ संस्थाका सवारी साधन	२५।-	25
(उ)	साईकल (Cycle) (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति सवारी/प्रति पटक (Per Vehicles/ Per Times)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	२०।-	20
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	५०।-	50
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१५०।-	150
३	तालिम प्राप्त पञ्जिकृत गाईडले निकुञ्जभित्र गाईड सेवा उपलव्ध गराए वापत गाईड शुल्क (प्रति गाईड÷प्रति प्रति वर्ष)	२,५००।-	2500
४	सोत्तर तथा पातपतिङ्गर सङ्कलन (प्रति पुर्जी प्रति दिन)	१०।-	10
५	साइकल दौड कार्यक्रम (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति कार्यक्रम	५,०००।-	5000
६	अल्ट्रा दौड कार्यक्रम (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति कार्यक्रम	५,०००।-	5000
७	रक क्लाईम्बिङ (Rock Climbing) (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति व्यक्ति÷प्रति दिन (Per Person/Per day)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	२५०।-	250
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	५००।-	500
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१०००।-	1000
८	निकुञ्ज बाहिरका सुरक्षा निकाय र सरकारी संघ संस्थाको रक क्लाईम्बिङ प्रति कार्यक्रम	२,०००।-	2000
९	व्यावसायिक जङ्गल ड्राइभ प्रति ट्रिप (प्रवेश शुल्क बाहेक)		
(क)	कार —४ जना(ड्राईभर र गाईड बाहेक)	५००।-	500
(ख)	जीप —१० जना(ड्राईभर र गाईड बाहेक)	१,०००।-	1000

द्रष्टव्य :

(क) उल्लिखित दरमा मूल्य अभिबृद्धी कर समावेश गरिएको छ ।

(ख) रीतपूर्वकको प्रवेशपत्र बाहकलाई मात्र निकुञ्जभित्र प्रवेश गर्न दिईनेछ ।

(ग) घरपालुवा जीवजन्तुलाई राष्ट्रिय निकुञ्जको सुविधा प्राप्त बाटोबाट लैजाँदा दस्तुर लाग्ने छैन ।

(घ) गाईड शुल्क बुझाउने गाईडलाई निकुञ्ज प्रवेश शुल्क लाग्ने छैन ।

(ङ) सुविधा प्राप्त बाटो बाहेक अन्यत्र निकुञ्जले कायम गरेको मापदण्ड बमोजिम ध्वनी तथा वायु प्रदूषण गर्ने सवारी साधनलाई प्रवेश उपलब्ध गराईने छैन ।

(च) सुन्दरीजल—चिसापानी—नगरकोट जाने पर्यटकको हकमा सुन्दरीजलमा प्रवेश अनुमति लिएपछि भोलीपल्ट चिसापानीबाट नगरकोट जाँदा पुनः टिकट लिनु पर्ने छैन ।

(छ) निजी विद्यालय ,महाविद्यालय र बिश्व विद्यालयको पत्रसहित विद्यार्थीहरुलाई निकुञ्जको अवलोकन भ्रमणमा ल्याउँदा लाग्ने प्रवेश शुल्कमा पचास प्रतिशत छुट दिइनेछ ।

(ज) निकुञ्जभित्र सञ्चालन हुने साइकल दौड, अल्ट्रा दौड लगायतका कार्यक्रममा खेलाडी र कार्यक्रम आयोजकले प्रति व्यक्ति प्रवेश शुल्क समेत बुझाउनु पर्नेछ ।

(झ) १० (दश) वर्ष मुनिका बालबालिका र ज्येष्ठ नागरिकहरुलाई कुनै शुल्क लाग्ने छैन ।

(ञ) मध्यवर्ती क्षेत्र भित्रका वन क्षेत्र वा ऐलानी पर्ति अतिक्रमण गरी बसि आएका वासिन्दाहरुलाई शुल्क र पानी प्रयोग गर्ने प्राथमिकतामा अग्राधिकार दिइने छैन ।

(ट) सुविधा प्राप्त बाटोमा निजी मोटरसाईकल, कार, जीप र आकस्मिक सेवाका एम्वुलेन्स,बारुणयन्त्र जस्ता सवारी साधनमा कुनै दस्तूर लाग्ने छैन ।

अनुसूचि १२
अध्ययन अनुमती प्रदान गरिएको विवरण

S.N	Researcher	Email ID	Phone no.	Research Topic
1	Samrakshan Thapa	Thapasam121@gmail.com	9860165406	Spring Inventory Mapping and Identification of Potential Groundwater Zones in Kathmandu
2	Shailendra Sharma	Shailendrasharma3456@gmail.com	9868941506	Behavioral Adaptation in Rhesus Macaques (Macaca mulatta) Across Anthropogenic Gradients in Kathmandu, Nepal
3	Santa Pandit	Razs.san@gmail.com	014351112	Evaluation of the impact of tourism development from the perspective of land use: Research on the relationship between ecotourism and ecosystem services
4	Darshan Kumar Poudel	Darshanpoudel135@gmail.com	9862962068	The impact of Invasive Alien Plant Species on the Flowering Phenology of Native Species in Kathmandu Valley
5	Jina Lama	Jinalama112@gmail.com	9810374842	Taxonomy of terrestrial Gastropods in Kakani Rural Municipality, Nuwakot, Nepal
6	Chandrakala Limbu	chandrakalathebe@gmail.com		Benefit Analysis of Ecotourism in Shivapuri Nagarjun National Park
7	Deep Narayan Shah and Team	dnshah@cdes.edu.np	9841398083	Survey of Scorpion flies (Mecoptera) of Nepal
8	Mr.Bishnu Prasad Pandey and Beth Rutford	Bishnu.pandey@go Tarleton.edu	9846711759	Integrated Ecological, Endocrine and Genetic Assessment of Assamese Macaques (Macaca assamensis) in Nepal: Linkage Hormonal Dynamics, Behavioral Ecology, Species Distribution Patterns and Hybridization with Rhesus Macaque Macaca mulatta
9	Samikshya Pokharel	iamsamikshya@gmail.com	9844605400	Distribution and Crop depredation on patterns of the Malayan Porcupine (*Hystrix brachyura*) in Nagarjun Forest
10	Sudeep Duwal	sudeep@smartphones4water.org	9801841449	Hydrological Assessment of Headwater Streams of the Kathmandu Valley

11	Mahesh Giri	Mahesh.785402@gmail.com	9862472460	Isolation, Identification and Antimicrobial susceptibility profiling of Salmonella species from Bagmati river, Kathmandu valley
12	Prem Bogati	realprembogati@gmail.com	9815666725	Isolation, Identification and Antimicrobial susceptibility profiling of Pseudomonas species from Bagmati river, Kathmandu Valley
13	Laxmi Parajuli	Preetiparajuli02@gmail.com	9741875810	Variation in tree volume and biomass along an altitude gradient
14	Binika Shrestha and Team	Shresthabinika5@gmail.com	9869629051	Impact of Hiking Trails on Biomass of Invasive Species
15	Manoj Dulal	dulalmanoj@gmail.com	9844954339	Status of Human-Wildlife Conflict and Crop Damage by wild animals in Bufferzone area of Shivapuri Nagarjun National Park
16	Anupama Bagale	Bagaleanupama112@gmail.com	9861719455	Livestock Depredation Patterns by Common Leopard: Temporal Variation Analysis in Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal
17	Garima Gurung and Team	garima@iof.edu.np	9748292756	Human-Himalayan Black Bear Conflict Mitigation using Spatial and Community based approach in Shivapuri Nagarjun National Park Buffer Zone
18	Nirina Khadki	k.neerina@gmail.com	9841966237	Ecosystem based Adaptation for Urban Drainage Management: Sustainable Drainage System for Climate Resilience at Budhanilkantha Municipality
19	Shital Shrestha	Shitalshrestha@iofpc.edu.np	9828874975	Scat density and Occupancy survey of small cats and carnivores of Shivapuri Nagarjun National Park
20	Yadav Upreti and Team	yadavuprety@gmail.com	9843772554	Assessment of Biodiversity and Ecosystem Services of the Dhap Dam Wetland, Kathmandu
21	Minju Karki	Minjukeri24@gmail.com	9843602267	Innovative Approaches Using Microalgae for the combined Treatment of Microplastic, Pharmaceutical Residues and Sewage Waste
22	Rebika Gole	Rebicca.gole@gmail.com	9769769579	Functional Trait Responses of Invasive Plants in Forest under different Management Regimes in Kathmandu Valley
23	Ganga Poudel	Paudelkristi7966@gmail.com	9867817966	Community perception and willingness to participate in PES

24	Stuti Acharya	Stutiach17@gmail.com	9762847177	Litter decomposition rate along the elevation gradients of Shivapuri Nagarjun National Park and Phulchoki Hill
25	Asmita Bhattarai	asmibhattarai36@gmail.com	9865177311	Assessment of Algae Diversity and Water Quality along an Anthropogenic Disturbance Gradient in the Bagmati River, Central Nepal
26	Shahida Shivabhakti	Shahidashivabhakti8@gmail.com	9843227666	Assessment of Ecotourism and its Contribution to Ecosystem Services

अनुसूचि १३

मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विवरण

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
१	पञ्चकन्या	बुढानिलकण्ठ न.पा. २	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	६३.७६	१७८	८५३	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
२	च्यानडाँडा	बुढानिलकण्ठ न.पा. २	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	४.२१	५६	३३९	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
३	आइतबारे	बुढानिलकण्ठ न.पा. ३ र ५, चिसेनी	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	१४.४९	१०१	४६५	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
४	डुकुर्नीदेवी	बुढानिलकण्ठ न.पा. १, तौलुङ्ग	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	६.०४	८५	३४०	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
५	देउराली महिला	शिवपुरी गा.पा.४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	२.६२	३१	९८	आ.व २०८०/२०८१	

								देखि २०८४/२०८५	
६	सिमपाखा	शिवपुरी गा.पा.४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	२.६२	३१	१७८	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
७	स्यालपिन ढाँणपाखा	शिवपुरी गा.पा.४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	९.५४	५४	३४९	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
८	च्यानडाँडा	शिवपुरी गा.पा.४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१.५७	३२	२२२	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
९	बासिङडाँडा	शिवपुरी गा.पा.४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	६.४६	६७	३५१	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
१०	सप्तकन्या	शिवपुरी गा.पा.७,	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	९४.७	९१	६०६	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
११	ग्ा्रमिण घ्द्दढदेवी	शिवपुरी गा.पा.७	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१५.८२	६१	३३५	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	

१२	कालिका कुम्भेश्वरी	शिवपुरी गा.पा.८	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१२१.२६	६७	४५८	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
१३	मुड्खु सिर्जनशिल	तारकेश्वर न.पा.५	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	३.४७	२७	१५८	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१४	सिमलको पाखा	तारकेश्वर न.पा.५,विचारीथोक	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	७.५	१०७	५६४	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
१५	खोरिया पाखा स्याउली त्याउली	तारकेश्वर न.पा.५,आठमाइल	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	३.५१	४०	२१४	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१६	मरुवा पाखा	तारकेश्वर न.पा.३	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	५.३	७१	३६४	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
१७	सालकोट	तारकेश्वर न.पा.३,	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	२७.१४	७०	५६३	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
१८	थाना गढी	तारकेश्वर न.पा.३	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	३	४८	२२०	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	

१९	ठाडोपाखा	तारकेश्वर न.पा.३	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	२.८७८	८२	४११	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
२०	देविस्थान सिमडाँडा	तारकेश्वर न.पा.२	काठमाण्डौं	बौडेश्वर महादेव	२५.३९	१९०	१०५०	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
२१	ईचंगुनारायण	नागार्जुन न.पा. ३	काठमाण्डौं	ईचंगुनारायण	११.९२	६६	२८०	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
२२	जुगेखोला	नागार्जुन न.पा.३	काठमाण्डौं	ईचंगुनारायण	३.२८	९८	४३९	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
२३	हरियाली	शंखरापुर न.पा.८	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	११.५	९८	४४१	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
२४	मणिलिङगेश्वर	शंखरापुर न.पा.८	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	१४.४	११५	६९०	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको

२५	लुमाइदेवी	शंखरापुर न.पा.८	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	१.३०२	९०	४५८	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	
२६	लप्सौरा	शंखरापुर न.पा.४	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	३१.४२	११४	४५८	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
२७	रात्माटे	शंखरापुर न.पा. ४	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	३३.०८	१३३	४८८	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
२८	सेतोभुमिस्थान	शंखरापुर न.पा.१,२,३,४	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	३९.४५	१४८	७९८	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
२९	बाटुली	शंखरापुर न.पा.४	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	७.३७	८७	४२६	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	
३०	मकैचौर	कागेश्वरी मनाहरा न.पा. १	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	९.३६७	३८	१६४	आ.व २०८०/२०८१	

								देखि २०८४/२०८५	
३१	घोढ्याङपाखा	मेलम्ची न.पा.३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१३.८३	५०	३४३	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	
३२	लामो सुमारा	मेलम्ची न.पा.१	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	११.३७	२१	१०५	आ.व. २०७७।०७८ देखी २०८१।०८२ सम्म	
३३	भुमेस्थान	मेलम्ची न.पा,१	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	०.७६	१०३	५५१	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
३४	मानेडाँडा	मेलम्ची न.पा,२	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१.४४	१४६	७५५	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
३५	चौतारी डाडा महिला	मेलम्ची,न.पा,३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	४.२९५	७५	३७५	आ.व. २०७७।०७८ देखी २०८१।०८२ सम्म	

३६	धापाकाल्लो	मेलम्ची न.पा. २	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	५.२१	५४	३४९	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	
३७	पातलगुफा सिमथलो	मेलम्ची,न.पा,१	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	५.४७	८०	४१०	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
३८	चौतारीडाडा काडोखोरीया	मेलम्ची,न.पा,१	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	७२.८७९	५५	२७५	आ.व. २०७७।०७८ देखी २०८१।०८२ सम्म	
३९	तीनडाँडा महिला	गोकणेश्वर—३,तारेभिर	काठमाण्डौं	सुन्दरीजल शिवपुरी	७.३९	१६	११३	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
४०	आहालडाँडा चियानडाँडा	गोकणेश्वर—३,तारेभिर	काठमाण्डौं	सुन्दरीजल शिवपुरी	५.२७	३३	१३१	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	

४१	बाटुले सिम	गोकणेश्वर—३,तारेभिर	काठमाण्डौं	सुन्दरीजल शिवपुरी	५.६५	२४	११५	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
४२	दिदीबहिनी ढुङ्गा	गोकणेश्वर—३,तारेभिर	काठमाण्डौं	सुन्दरीजल शिवपुरी	१.८१	२३	१२०	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
४३	चिसापानी भित्ता	गोकणेश्वर —३, वालुवा	काठमाण्डौं	सुन्दरीजल शिवपुरी	२.२२	१५	१५०	आ.व. २०७७।०७८ देखी २०८१।०८२ सम्म	
४४	स्वर्गपुरी	गोकणेश्वर—२,पाखाचोक	काठमाण्डौं	सुन्दरीजल शिवपुरी	४.१२	६७	२६४	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	भण्डारी कुलायनको नाम परिवर्तन
४५	खानीखोला चियानडाँडा	ककनी गा.पा.२	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	३७.९९	९१	५१२	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
४६	शिरादेवी	ककनी गा.पा.५	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	१६२	१८०	४९७	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	

४७	नागचा	ककनी गा.पा.१	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	९	२३३	१३८५	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
४८	बाह्रमाइल एकता	ककनी गा.पा १	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	८.३१	५९	२९८	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	
४९	महालक्ष्मी	ककनी गा.पा.१	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	५	१५०	१०१५	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
५०	हावेली	ककनी गा.पा २	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	२९.५	११९	६२३	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
५१	ककनी घमाईलो पानीघाट	ककनी गा.पा.५	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	११.१५	८९	४३२	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
५२	उमागाँउ	नागार्जुन न.पा. ६	काठमाण्डौं	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	३.५	५२	२२३	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	

५३	घट्टेखोला	नागार्जुन न.पा. ८	काठमाण्डौं	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	४	३०	२०२	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
५४	महेश नारायण सल्लाबारी	धुनिवेशी न.पा. १	धादिङ्ग	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	१८.९१	७६	५०३	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
५५	दमदमे महेश नारायण	नागार्जुन न.पा. ८	काठमाण्डौं	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	२०.८८	३४	१६०	आ.व. २०७५।०७६ देखी २०७९।२०८० सम्म	
५६	गोरखकाली	धुनिवेशी न.पा.१	काठमाण्डौं	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	१३.८	३७	३६१	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
५७	परगौपाखा	शिवपुरी गा.पा. २	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	५.३२	५२	२६०	आ.व. २०७५।०७६ देखी २०७९।०८० सम्म	
५८	चिपागांग मुइसेवागांगा	शिवपुरी गा.पा. १	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	२४.७५	९०	२१०	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको

५९	लखेश्वरी	शिवपुरी गा.पा. ३	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	७.३४५	२६	१६०	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
६०	फुम्पारिल्वा	शिवपुरी गा.पा. १	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	१९.४३	६२	३१३	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
६१	राङमेन चिसापानी	शिवपुरी १, तलाखु	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	८.२१	९३	४७५	आ.व २०८२/०८३ देखि २०८७/०८८	यस आ व मा नविकरण भएको
६२	बुद्ध भुमि	शिवपुरी २, छाप	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	३.५४	५५	२८३	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	
६३	धाङप्रा ब्रामाङ खोला	शिवपुरी १, तलाखु	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	६.२४	६१	३५९	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	
६४	घट्टे डाँडा कुलो पराङ	शिवपुरी २, छाप	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	१.७३	३२	१६१	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३ सम्म	

६५	थाडोपाखा	तारकेश्वर ३ मुड्खु	काठमाण्डौं		१०.६३	६६	३३०	आ.व २०८०/२०८१ देखि २०८४/२०८५	
	जम्मा				११३७.३२	४९२५	२५५९८		

अनुसूचि १४

आ.व. ०८२/०८३ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रबाट गरिएको पर्यटक उद्दार सम्बन्धी विवरण

शिवपुरी क्षेत्र :

क्र.सं.	मिति	स्थान	संख्या	घटना विवरण	कैफियत
१.	२०८३/०५/१४	धाप क्षेत्र	३ जना	बाटो बिराएर हराएको	
२.	२०८३/०५/१५	शिवपुरी पिक क्षेत्र	१४ जना	बाटो बिराएर हराएको	
३.	२०८२/०६/३०	धाप क्षेत्र	२ जना	बाटो बिराएर हराएको	
४.	२०८२/०७/२५	शिवपुरी पिक क्षेत्र	६ जना	बाटो बिराएर हराएको	
५.	२०८२/०८/२४	शिवपुरी पिक क्षेत्र	३ जना	बाटो बिराएर हराएको	
६.	२०८२/०९/३०	बागद्वार क्षेत्र	४ जना	बाटो बिराएर हराएको	
७.	२०८२/११/३०	शिवपुरी पिक क्षेत्र	१० जना	बाटो बिराएर हराएको	
८.	२०८२/१२/०८	विष्णुद्वार क्षेत्र	४ जना	बाटो बिराएर हराएको	
९.	२०८३/०१/०१	सुन्दरीमाई मन्दिर क्षेत्र	२ जना	खोलामा चिप्लिएर फसेको	
१०.	२०८३/०३/२०	शिवपुरी पिक क्षेत्र	१ जना	बाटो बिराएर हराएको	
जम्मा :			**४९ जना**		

नागार्जुन क्षेत्र :

क्र.सं.	मिति	स्थान	संख्या	घटना विवरण	कैफियत
१.	२०८२/०४/१७	नांगे डांडा क्षेत्र	१ जना	पैदलयात्रा गर्दा लडेर घाईते भएको	
२.	२०८२/१०/०१	नांगे डांडा क्षेत्र	१ जना	पैदलयात्रा गर्दा लडेर घाईते भएको	
३.	२०८२/१०/१०	नांगे डांडा क्षेत्र	१ जना	बाटो बिराएर हराएको	
४.	२०८३/०२/१६	पचली भैरव क्षेत्र	५ जना	बाटो बिराएर हराएको	
५.	२०८३/०२/३०	जामाचो क्षेत्र	१ जना	बेहोस भई लडेको	
जम्मा :			**९ जना**		

अनुसूचि १५

आ.व. ०८२/०८३ मा यस राष्ट्रिय निकुञ्ज भ्रमण गर्ने पर्यटकको मासिक विवरण

सि.नं			साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फागुन	चैत्र	बैशाख	जेठ	असार	कूल जम्मा
१	नेपाली	महिला	१३७५६	११९७५	५०७५	१२०५५	१४५९२	१३३११	१४७७३	१४२५६	१७३६१	२५९८१	३९३४५	३६४४४	२१८१२४
		पुरुष	१६६३८	१३५९७	६१६९	१३९५३	३२६५०	१५४६८	१७७७८	१६९३०	१९३३२	२७५१५	३५४२४	३६४७७	२५१९३१
		अन्य	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
		जम्मा	३०३९४	२४७७२	११२४४	२६००८	४७२४२	२८७७९	३२५५१	३११८६	३६६९३	५३४९६	७४७६९	७२९२१	४७००५५
२	सार्क	महिला	८६	८६	२१	४४	३६	५०	५४	३८	६२	५८	१४२	१२७	८०४
		पुरुष	४०	१४२	२५	७४	७२	७७	८१	४९	११०	१११	२२०	१९१	११९२
		अन्य	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
		जम्मा	१२६	२२८	४६	११८	१०८	१२७	१३५	८७	१७२	१६९	३६२	३१८	१९९६
३	अन्य विदेशी पर्यटक	महिला	१२०	२४२	३७४	८४७	७२५	२९३	२४१	४४६	४८६	४४६	४१७	४४०	५०७७
		पुरुष	१४१	२१७	३३८	८४९	७६१	२८२	२९८	५४२	६८१	५१५	४१५	३०९	५३४८
		अन्य	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
		जम्मा	२६१	४५९	७१२	१६९६	१४८६	५७५	५३९	९८८	११६७	९६१	८३२	७४९	१०४२५
		कूल जम्मा	३०७८१	२५४५९	१२००२	२७८२२	४८८३६	२९४८१	३३२२५	३२२६१	३८०३२	५४६२६	७५९६३	७३९८८	४८२४७६

अनुसूचि १५

आ.व २०८२/०८३मा यस निकुन्जको मध्यवर्ती अन्तर्गतका निजि आवादीमा कटान भएको काठ तथा दाउराको विवरण

क्र.स.	प्रजाति	काठ (क्यु. फिट)	दाउरा (चट्टा)	कैफियत
१	उतिस	३११७१.७२		
२	चिलाउने	१७५८.४८		
३	खोटे सल्ला	२५८.५३		
४	लाकुरी	२०३.१०		
	जम्मा	३३३९१.८३		

केहि फोटोहरु

वन सचिवज्यू लगायत विशिष्ट पदाधिकारीज्यू बाट अनुगमन/ निरिक्षण

व.सं.अ.श्री डिल बहादुर पुर्जा पुनको विदाई कार्यक्रम

जिल्ला अदालतका न्यायधिश ज्यूहरुबाट अनुगमन /निरिक्षण

चितुवा उद्धार पछिको तस्विर

नेपाल सरकार
कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालय
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं
फोन : +९७७ -१-४३७०३५५, ४३७०४३०
ईमेल : snnp.gov@gmail.com
वेब : www.snnp.gov.np